

Přítomnost

ROČNÍK XVI

V PRAZE 1. BŘEZNA 1939

ZA K 2.—

Prozrát!!

Dopis generála Fauchera a odpověď F. PEROUTKA

Nová dělba kolonií?

J. SEDLÁK

Jean Giono ví, že je Česko-Slovensko G. WINTER

Bonnet a francouzská veřejnost

K. NEDVĚD

Přiznání k Alšovi

MIROSLAV MÍČKO

Londýnská City dělá politiku

JOSEF PACHTA

První rozpočet nového Česko-Slovenska — Nač si stěžují zdejší Němci? — Slovensko před vážnými úkoly — Vojenské události v Anglii — Páté a šesté pásmo — Dopis z lidu generálu Medkovi — Otcové a děti — Češi, Němci a židé — City a politika — Padlé bašty

Nové knihy politické, hospodářské

- BROŽ. Rudolf Dr., Hospodářské příčiny naší pohromy.** 21×15 cm, 74 str., brož. K 15.—
- JAMESON E. A., Miliony z ničeho. Jak vznikají a rostou.** 23×15 cm, 223 str., brož. K 25.—
váz. K 35.—
- MILER Josef JUDr., Nové selské právo německé.** 21×13 cm, 185 str., brož. K 20.—
váz. K 30.—
- NEBESÁŘ Jaroslav, Úspory a investice.** 21krát 14 cm, 204 str., brož. K 25.—
váz. K 35.—
- ŠTAFL Adolf JUDr., Řádné i mimořádné opravné prostředky v řízení správním.** 21.5×15 cm, 115 str., brož. K 20.—
váz. K 28.—
- BYRON Gordon, Give yourself a chance! The seven steps to success.** 22×14.5 cm, 348 str. váz. K 56.10
- EINZIG Paul, Economic Problems of the Next War.** 22×14 cm, 146 str., váz. K 60.—
- CARCOPINO Jérôme, La vie quotidienne à Rome à l'apogée de l'Empire.** 20.5×13 cm, 348 stran, brož. K 25.—
- CARDUPUY Gaston, Don Carlos. La guerre civile en Espagne (1833—1840).** 23×14.5 cm, 221 stran, brož. K 25.—
- MONTIGNY Jean, France, libère-toi!** 22.5krát 14 cm, 315 stran, brož. K 18.—
- DISTELBARTH Paul, Neues Werden in Frankreich. Zeugnisse führender Franzosen.** 22×14 cm, 394 stran, váz. K 58.—
- INGENLEUF Peter Dr., Probleme der Rationalisierung im Rahmen nationalsozialistischer Wirtschaftsauffassung.** 23×15.5 cm, 73 stran, brož. K 33.—

F. Topič, knihkupectví, Praha I, Národní 11,
Fr. Borový, akademické knihkupectvo,
Bratislava, Dunajská 21

Čtěte **LIDOVÉ NOVINY**

*Naše ženy
a Franckovkou jsou spokojeny*
Roste u nás, vyrábí se v Pardubicích

OBSAH PŘÍTOMNOSTI Č. 8: F. PEROUTKA: Češi, Němci a židé — FRANTIŠEK LANGER: Čapek mezi lidmi — ZDENĚK SMETÁČEK: Jak se o nás píše v Německu — L. NOVOTNÝ: Co se skrývá za palestinskou konferencí? KORNEL SYNEK: V bludišti černé bursy — WALT DISNEY: Mickey Mouse předvádí... — JOSEF TEICHMAN: Proč odešel Vojtěch Imrédy — JOSEF PACHTA: Londýňan a válka — V. GUTTWIRTH: Ulrich — Hospodářská podezdívka osy a díra mezi Francií a námi — Křesťanství — heslo a skutečnost — Odpovědi německým nacionálním socialistům — Mladí vpřed! — Jak vzniklo slovo peáž.

Přítomnost

řídí Ferd. Peroutka

ODBORNÍ LÉKAŘI

MUDr. Frankl odborný lékař pro žaludeční a střevní nemoci a roentgenologii.
PRAHA II., NEKÁZANKA 4, II. patro. Ord. 9—10, 3—4.
Telefon 234-13.

MUDr. Ervín Fröhlich, odborný lékař pro choroby vnitřní, žaludeční, střevní a výměny látek, em. asistent I. med. kliniky prof. Schmidta.
PRAHA I., Na Příkopěch 35. Ord. 9-10, 1/3-1/5. Telef. 228-91.

MUDr. ZDENKA NEDVĚDOVÁ-NEJEDLÁ

odb. dětská lékařka, **PODOLÍ, PANKRÁČKÁ 14** (stanice elektr. dráhy za Podol. sanatoriem). Ord. 9—10 a 2—4. Tel. 441-77.

Pro plastickou chirurgii **Dr. RUDOLF SLUNEČKO**
ord. 3—4 (a podle úmluvy). Telefon 393-79. PRAHA II., VO-
DÍČKOVA 15. (Hlávkův palác.)

Odborný lékař pro porod- **MUDr. K. STEINBACH**
nictví a pro nemoci žen
PRAHA II., Havlíčkovo nám 22. Ord. 9—11, 2—4. Tel. 270-13.

MUDr. EMIL VOGL

odborný lékař pro nemoci vnitřní, Praha II., LÜTZOWOVA
32, roh Washingtonovy. Ord. 9—11, 2—4. Telefon 226-65.

VAŠ VKUS I NÁROKY USPOKOJÍ

K R A U S & S P O L.

krejčí pro pány a dámy

PRAHA II.,
Panská ul. 10

Telefon 309-69

OBUV PRO VYŠŠÍ NÁROKY

FERRY GRAUMANN

PRAHA I., PŘÍKOPY 35, schodiště A. Tel. 315-28.

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE I., NÁRODNÍ TRIDA 11.

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622 • Nevyžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok K 100.—, na půl roku K 50.—, na čtvrt roku K 25.—, jednotlivá čísla K 2.—, Pour la France et ses Colonies Frs 2.50. • Dohledací pošt. úřad Brno II. • Novin. sazba povolena v Brně fed. pošt a telegrafů pod čís. 119.298/IIIa. • Odpovědný redaktor J. Dlabáč.

TISKEM LIDOVÉ TISKARNY, BRNO, ČESKÁ 4

Nová dělba kolonií?

Nevzpomněli jsme na toto téma proto, že bychom se snad chtěli připojit k pošetilému přání večerníkového tisku, který občas doporučuje, aby se také Česko-Slovensko ucházelo o nějakou zámořskou osadu. Nejsme tak prostoduší, abychom si tím lámali hlavu a abychom tím odváděli pozornost od skutečného problému kolonií, který opět zaměstnává světovou politiku.

Přímo se nás to netýká. Ale jistě nepřímě. Ať už nastane v tomto ohledu jakákoliv změna, nezůstane bez vlivu na evropskou politiku. Nechceme prorokovat, jaká ta změna bude; víme jen, že se blíží a že bude mít také hospodářské následky. Kdo se dívá na vývoj událostí pozorně, tomu neujde, že tento problém dozrává. Zraje už ostatně hodně dlouho, třeba se o něm tolik nemluvilo. Zmínka o koloniích byla pro Německo vždycky bolestná, poněvadž ztrátu kolonií považovalo za jeden z dokladů, jak mu byla velmocemi, které si svět po válce rozdělily, vnučena nerovnoprávnost.

Není náhodou, že se tento časopis otázkou kolonií zabýval již před dvěma lety. »Středoevropská úvaha o koloniích« — takový byl titul úvodníku koncem listopadu 1937 — neváhala vyslovit, že Německo počítá s vážným zkoumáním koloniálních požadavků. Po ujištění, že i demokratické Německo bylo by jednou dospělo k těmto požadavkům, pravil autor úvodníku:

»Říká se někde, že Němci kolonií nepotřebují, ale to jest chudý argument, s jakým lépe do debaty nejít. To připomíná domácího pána, který velebi stav chudoby za to, že nemá starostí s domem. Jestliže jedni kolonií nepotřebují, proč druzí na nich tolik lpí? Proč vedli staleté války, aby je získali a udrželi?«

Nechceme teď zkoumat, zda jest spravedlivé, aby poměrně malé »mateřské« země ovládaly obrovská koloniální území, přivlastňující si jejich bohatství a obyvatelstvo; neptáme se teď ani, zda jest lidské, aby jim koloniální národy sloužily. To je jiná kapitola, kterou vývoj lidské společnosti napsal, aniž by se trápil takovými pochybnostmi. Nemá ani smyslu pátrat, kdo lépe plní v koloniích civilisační poslání. Podle zákonů imperialistického světa je v nepravu ten, kdo je slab. »Nejdříve zabíjejí a pak civilisují. Zabíjejí jistě! Ale chtějí vůbec civilisovat?« — ptal se již před lety francouzský novinář, který se v koloniálních otázkách vyznal. Spolehlivým vodítkem není ani okolnost, zda o kolonie usiluje demokratická země nebo stát s jinou ústavou. Francie je na příklad demokratická země, ale poslanec Roger prohlásil již v lednu 1834 ve francouzské sněmovně, že ve čtyřech letech prolili Francouzi v Alžíru více krve, než Turci za dvě staletí. Přisahal-li nedávno francouzská sněmovna slavnostně — včetně socialistů a komunistů — že nevydá ani píď francouzské říše, dala jenom najevo, že lpí na velmocenské, koloniální posici Francie. Totéž lze říci o prohlášení anglických

konservativců před dvěma lety, takže zbývá pouze otázka: je to pro ostatní svět a především pro ostatní velmoci únosné? Přispívá to k posílení míru? A hlavně: je to stav, který lze na dlouhou dobu udržet?

Již před dvěma lety vyslovil zde o tom F. Peroutka pochybnost, když pravil:

»Všechny velké mocnosti a některé malé mohou shlížeti na bohatý koloniální majetek. Podívejme se na to střízlivě a nedělejme, jako bychom psychologii vůbec nerozuměli: je vůbec nějaká naděje, že se tento stav dá udržet proti Německu, které se vyzbrojilo, aby zase získalo rovnoprávnost? Pravda jest asi, že jenom mocí je udržitelný tento stav, kdy někteří, pokud se osad týká, mají mnoho a jiní nic.«

Udržet dosavadní stav jenom mocí, znamenalo by konec konců válku.

Po versailleském míru se »nasycené« velmoci domnívaly, že jejich bohatá tabule bude ještě dlouho stejně dobře a nerušeně zásobována. Kdo by se staral po dobrém obědě o lžici? Vývoj šel ve skutečnosti jinými cestami. Právě proto, že dosavadní rozdělení oplývá příliš velkými rozdily, ocitá se svět před novou dělbou. Pochopíme to nejlépe, podíváme-li se, co jednotlivé velmoci dosud mají.

Svět v zajištění velmoci

Anglie, která byla v době velkých zámořských objevů zemí poměrně malou a chudou, zahrnuje dnes do rámce britské světové říše jednak veliká vyspělá dominia (Kanadu, Australský svaz, Nový Zéland, Jihoafrickou Unii), jednak vyslovené plantážní kolonie, jako je Anglo-egyptský Sudan, Uganda, Kenia, Tanganjika, Nigeria, Zlaté pobřeží, Sierra Leone atd. — a mezi oběma typy několik států, které jsou jako Egypt vlastně samostatné. Anglie dobyla také císařství Velkého Mogula a stala se nabobem Indie. Několik generací britských imperialistů vybudovalo říši, která zabírá celou čtvrtinu obydlených krajů a čtvrtinu populace celého našeho světa. Je to »jenom« 35 milionů čtverečných kilometrů a 450 milionů duší. Ačkoli má Anglie jenom 45 milionů obyvatel, patří k britské říši 330 milionů duší v Asii, 10 milionů v Americe, 50 milionů v Africe a 7 milionů v Oceanii. Do britské hospodářské sítě zapadá tím ovšem i bohatství těchto zemí, která dávají nejen suroviny, ale i možnosti odbytu a kapitálových investic spolu s nevyčerpatelným zdrojem lidské pracovní a vojenské síly. Nedivme se tedy, střeží-li Anglie všechny námořní cesty a považuje-li celé oceány — jako na příklad Indický — vlastně za »mare nostrum«. Ačkoli si Anglie v 20. století nemohla stěžovat, že by měla nedostatek místa na slunci, neváhala po světové válce rozhodnout také o velké části bývalých německých kolonií. Nikoli proto, aby je osvobodila, nýbrž aby si je přivlastnila. Následek je jasný: kdo mnoho má, musí také mnoho chránit. Tak se Anglie setkává ve všech sférách s různými konkurenty, mezi kterými nechybí ani Spojené Státy a Francie — o Japonsku, Německu a Itálii vůbec nemluví.

Francie sice ztratila v průběhu staletí velké osady na půdě Severní Ameriky a Přední Indie, ale odškodnila se aspoň zčásti koloniálními výboji v Africe. Opravdu v dýmu a krvi dobyla Alžír, který je páteří velké koloniální africké říše, pak uchvátila Tunis a francouzské Maroko, nezapomínajíc ani na plan-tážní kolonie v západní a rovníkové Africe. Francii patří Madagaskar v Indickém oceánu, ona je také vládkyní v Indočíně. Jak vidět, přišla i Francie dosti včas, aby si zajistila místo pod sluncem.

Naproti tomu přišlo Německo pozdě. Před světovou válkou získalo sice v zámoří tři miliony čtver. km s dvanácti miliony obyvatel, ale pak ztratilo všechny zámořské osady. Pod záštitou Společnosti národů přivlastnila si Francie jako mandátové území Togo a Kamerun a ze stejného titulu připadla německá jihozápadní Afrika — jihoafrické Unii. Anglie si přiřkla východní německou Afriku. Japonsko si vzalo Tsingtao. O zbytek se rozdělily Japonsko, Austrálie a Nový Zéland, takže hlavní část připadla opět nepřimo Anglii.

Itálie vyšla při tomto dělení naprázdno, ačkoli bojovala na straně Dohody. Zdá se, že toho nikdy nezapomněla. Byla dotčena tím více, že hned na začátku koloniální politiky zažila velké zklamání, když Francie dobyla Tunisu, který byl odjakživa cílem italských snah. Co se týče Habeše, prokázala pak více houževnatosti, než se obecně předpokládalo. První pokus stál Itálii půl miliardy lir, a ziskem byla jenom Erytrea a později Somalsko — druhý se již podařil. V roce 1911 získala Itálie také Tripolis, ale další výboj přerušila světová válka. Nyní se Itálie vydává na další cestu do světa, narážejíc opět na »nasyacené«.

Ať tak nebo onak, nová dělba je na obzoru. Roosevelt sice tvrdí, že nejdůležitější skutečností začínajících dějin 20. století je přesun jeviště z Atlantického oceánu do Pacifiku, ale nelze předem určit, kde přesun začne a jak se projeví.

Starý citát jako závěr

Můžeme skončit několika slovy z článku, na který jsme se na začátku odvolávali:

»Versailleský mír nebyl na všechny časy vyhrán, a to, že se to objevilo, jest hlavní současná událost. Zatím se udržuje mír zbrojením... Ale víme také již dostatečně, jak vrátka jest ustavičně základna míru, založeného jedině na zbrojení a na ničem jiném. Politická filosofie Mussoliniho jest ovšem demokratům nesympatická: ale tento muž má pravdu, praví-li, že důležitější než ujednání ozbrojení na papíře, jest nalézt i a uskutečnití pravé podmínky míru.«

J. Sedláček

poznámky

První rozpočet nového Česko-Slovenska

Až na rozpočet Podkarpatské Ukrajiny známe dnes, v některých věcech ovšem jen zatím ještě v hlavních rysech, rozpočet, lépe řečeno rozpočty, podle nichž bude v běžném roce Česko-Slovensko hospodářit. Není to malá věc.

Nutno přece uvážit, že ve sdělování federálních rozpočtů nemáme zatím tradice, že teprve se letos začíná tvořit. Ostatně i celá naše rozpočtová tradice byla pouze dvacetiletá a je téměř s podivem, k jaké solidnosti naše rozpočtová technika dospěla v tak málo letech. Zásluhu na tom má jednak naše spořádanost vůbec a pak rychle vospěvší administrativa, kterou dovedl přes všechny své

nedostatky parlament v celku dobře řídit, protože měl ve svém středu dosti pracovitých a schopných odborníků, i když někteří z nich doslovně vyrostli od píky. Tyto dobré vlastnosti se projeví nyní zase a netřeba je nikterak podceňovat, protože budou mít dobré následky jak doma, tak i v zahraničním ohlase. Nesnadný to byl věru úkol, pokusit se vyloupnout centrální výdaje a stanovit hlavní data federálních rozpočtů, když s tohoto hlediska se dosud u nás nikdy nepracovalo. Výsledek lze již nyní označit jako slušný úspěch. Je to doklad schopnosti se přizpůsobit. Zároveň je to dokument důvěryhodnosti, kterou si nové Česko-Slovensko musí znovu ve světě dobývat.

Ze »Společného státního rozpočtu« na rok 1939, který bude aktivní čtvrtmilionem K a má výdaje a příjmy v rovnováze na 3191 mil. K (s rozmezím zhruba 400 až 600 tisíc mezi příjmy a výdaji), stojí především za povšimnutí, že 44 procent výdajů připadá na obranu státu a 33 procent na státní dluh. Na ostatní společné úkoly, centrální vlády, parlament a tak zvané společné věci zbývá tedy necelá čtvrtina. Úspory v srovnání s dosavadními rozpočty jsou značné. U národní obrany činí téměř 700 milionů K, parlament ušetří 10 a půl milionu K, ministerstvo zahraničních věcí téměř 50 milionů K. Národní obrana preliminuje celkem 1.4 miliardy K, z čehož na osobní výdaje připadá 262.5 milionu K a na věcné výdaje jen 434.4 milionu K. Tendence k další redukci těchto výdajů a k postupnému zmenšování naší armády je z toho patrna.

Rozpočet českých zemí je ovšem schodkový, jak z daných poměrů jinak býti nemůže. Maximální schodek je ohraničen částkou málo převyšující jednu a čtvrt miliardy K (přesněji 1256.5 milionu K) a má ho krytí ministr financí úvĕrovými operacemi. Hodně pozor je, že k rozpočtu je připojen zvláštní rozpočet investiční na stavbu dálnice s 450 miliony K a na stavby v oboru železnice a pošt s 580 miliony K. Vedle něho ovšem je obvyklý rozpočet státních podniků, který počítá s investicemi 108 milionů K a s výdaji na obnovu 281 milionů K, z čehož na dráhy a pošty připadá 256 milionů K (k tomu je snad třeba poznamenat, že neaktivnější státní podnik, tabáková reže, náleží ovšem do společného státního rozpočtu, kde preliminuje zisk 814 milionů K, čili 96 procent všeho zisku všech společných státních podniků).

Česká země tvoří sice zeměpisně polovinu republiky, ale populačně tři čtvrtiny, co do hospodářského bohatství sedm osmín a platily bezmála devět desetin daní v bývalém státě. Proto také jejich rozpočet je pochopitelně největší. Počítá s téměř šesti miliardami výdajů (5902 miliony K) a něco přes čtyři a půl miliardy příjmů (4638 mil. K). Z toho připadá na školství poměrně velmi mnoho, přes jednu a tři čtvrti miliardy K, neboť letos po prvé jsou učitelské platy, dříve účtované jako »zálohy«, což ovšem byla čím dále tím více jen pouhá formálnost, do tohoto rozpočtu řádně zahrnuty. Činí totiž 600 milionů K z celkového školského rozpočtu českých zemí, který dosahuje 1172 mil. K, kdežto loni pro celý stát činil jen 1067 mil. K, ovšem však 1070 milionů K učitelských platů bylo účtováno jako »záloha«. Z toho jsou největší výdaje na platy osobní, které činí 1.055 milionů K ze zmíněných 1.172 mil. K. Pense budou pro celou republiku převyšovat miliardu K, pro české země činí 444 milionů K, náhradou příspěvků jen 327 milionů K. Za to u ministerstva veřejných prací z celkových výdajů v českých zemích 863 milionů K připadá 808 milionů K na věcné výdaje, z toho jen na stavbu silnic a mostů přes půl miliardy, totiž 543 mil. K.

V příjmech se zračí jako pozoruhodnost především zvýšení důchodové daně, která má vynést přes jednu a čtvrt miliardy K (přesněji 1274 mil. K), kdežto loni byla preliminována na 1663 mil. K (ovšem pro zmenšené státní území) a pak značný výnos daní příjmových, odhadnutý na 1.870 mil. K, kdežto loni pro celé a úplné státní území byl preliminován na dvě a půl miliardy K. Poměr mezi spotřebními a příjmovými daněmi se poněkud změnil, protože přímé daně budou nyní vykazovat vyšší podíl na státních příjmech než dosud, kdy byl poměr mezi daněmi příjmovými a spotřebními 20:80.

Zbývá ještě rozpočet slovenský, z něhož zatím známe jen hlavní data. Vlastní státní správa slovenská počítá s výdaji 1.192.7 milionu K a s příjmy 886.4 milionu K, čili očekává schodek 306 milionů K. Rozpočet slovenských státních podniků očekává rovněž schodek 204 milionů K,

pri príjmech 973.9 miliónu K a výdajoch 1.178.1 miliónu K. Okrem toho počíta slovenský rozpočet rovněž se zvláštním rozpočtom investičným, kde na investície je venované 645 miliónu K. Není pochyby o tom, že štátní správa se setká na Slovensku ještě s dalšími nesnáze, kromě těžkostí obdobných těm, s nimiž budou zápasit české země, protože má mimo jiné za úkol budovat rozpočtování a hospodaření na základě dat, jež není pochopitelně možno zatím přesně zjištit.

Je velmi pozoruhodné, že daňová morálka po tragických podzimních událostech u nás nepoklesla a že zejména v českých zemích může berní správa se dívat na vývoj věci s poměrným uspokojením, uváží-li se celá situace. Čeho je třeba nadále, jest zjednodušení berního systému, naprostá právní bezpečnost, rozšiřování pracovní příležitosti domácí politikou i jednotnou zahraniční politikou obchodní, usilovnou práci na konsolidaci politické i hospodářské, stabilisací cen a kalkulačních základů podnikatelských a, rozumí se, soustavnou podporou vývozu dosiel vyrovnání ztrát, které jsme utrpěli. Dnes již vidíme, že to není nemožné. Bude to ovšem těžká práce, která však jediná je s to to dokázat. Jako ve všem, co konáme, musí to býti úsilí, založené na jen a jen střízlivém posuzování věci a na rozumnosti ve všem všudy. Kř

Nač si stěžují zdejší Němci?

Aspoň z některých stručných zpráv začíná již veřejnost tušit, že německá národní skupina u nás není dosud se svým postavením spokojena. Říkáme výslovně »německá národní skupina«, poněvadž název i pojem menšiny Němci odmítají. Neuvažujme, který výraz se nám lépe líbí. Hlavní je, abychom věděli, co si Němci myslí, jaké mají požadavky, oč jim jde a jak si svou posici v novém Česko-Slovensku předstávají. Po druhé se již nechceme dát překvapit.

Německá národní skupina nestěžuje si už — a to je pochopitelné — na politické nebo ústavně-právní nevýhody. Naši Němci nekladou ani příliš velkou váhu na právní formulace. Stěžují si na konkrétní věci, zdůrazňují hlavně požadavky hospodářské. Z řeči posl. K u n d t a, kterou měl nedávno v Klubu nac. socialistických poslanců a senátorů, dovidáme se pomocí »Frankfurter Zeitungu«, že německá národní skupina u nás má ještě hodně požadavků. Po 1. říjnu 1938 odpadly prý sice některé dřívější metody v policejní a trestní praxi, je vidět také více ochoty, co se týče dovolení vnějších projevů nacionálně-socialistického smýšlení (na příklad nošení odznaků s hákovým křížem), ale zato se prý hospodářské a sociální postavení zdejších Němců ještě zhoršilo. Příspěly prý k tomu nejen nové, celkové hospodářské potíže státu, ale i postup vůči německým zaměstnancům a dělníkům v štátních a soukromých podnicích. Zdá se prý, že se určitá část Čechů z událostí r. 1938 ještě nepoučila. Němci se prý setkávají na české straně s názorem, jako by nový stát byl útvarem čistě národním, z kterého je třeba Němce vypudit. Nikoli násilím, ale zato prý »studenou cestou«. Z toho odvozuje posl. Kundt závěr, že určitá část Čechů chce německou národní skupinu znemožnit existenci a donutit ji studenou cestou, aby optovala pro Německo.

Podobné stížnosti přednesl také posl. Karmasin při rozpočtové rozpravě v slovenském sněmu, odmítaje velmi důrazně české prostředkování mezi Němci a Slováci. Vytkl zejména, že na Slovensku, přede vším však v Bratislavě, byli mnozí němečtí zaměstnanci propuštěni. Není spokojen ani s dosavadní úpravou školské samosprávy pro Němce. A žádá ovšem, aby se všechny požadavky německé národní skupiny rychle splnily, nemá-li vzniknout nové napětí.

Ke zprávě o řeči posl. Kundta připojila »Frankfurter Zeitung« vlastní komentář. Varovná slova posl. Kundta nelze prý přeslechnout. Třeba je prý vzít na vědomost tím spíše, že se německá národní skupina neobrátila dosud se svými stížnostmi na veřejnost. Vystoupila-li nyní z rezervy, tedy jenom proto, že se prý projevují tendence, které německou národní skupinu ohrožují. K. Synek

Slovensko před vážnými úkoly

Rozpočtový výbor slovenského sněmu projednal první návrh na řádné hospodaření; nutno konstatovati, že, oprostěn od libivých hesel, se ujímá práce vážné. Odpovědní slovenští činitelé neřídají se na budoucnost růžovými brýlemi mámení, neboť jsou si vědomi, že organizují hospodářský život pro zemi chudší, než jaká se rýsovala před 6. říjnem.

Je zmenšena o část obilní komory, ztratila většinu okresů s tabákovými a paprikovými kulturami, byly jí urvány kraje vinorodé a stejně utrpělo ovocnářství. A tak se obrací pozornost k dosud skrytým zdrojům národního blahobytu, k využitkování léčivých a minerálních zřidel, rozšíření těžby uhlí a rud, povznesení cestovního a turistického ruchu. K tomu je ovšem třeba peněz. Avšak ministr Teplanský prohlásil, že nikterak neuspokojuje stav likvidních prostředků a vkladů ve slovenských peněžních ústavech a že základnou všeho podnikání musí býti součinnost s českým kapitálem. Za předpoklad toho prohlásil nutnost úplné právní jistoty, pořádek a rozumné spravování národního jmění. Z číslie dosud známých není možno zatím sdělati přesnější přehled a také nejsou ještě konečné. Ví se již, že náklad osobní pohlti polovinu všech vydání. Předpokládaný schodek vyrovnati zvýšením veřejných dávek o potřebných 48 procent se považuje za nemyslitelné, takže se musí uvažovati o snížení položek výdajových, zvýšiti poplatní sílu obyvatelstva zahájením práci v celé zemi a opatřením půjček. Zatím byl ministr pověřen opatření půjčkou 60 miliónů na nejnútnejší vydání. Prvním úspěšným pokusem je návrh na honorování jen hotových výloh poslanců, které nesmějí přesahovati 3000 K měsíčně, přesunutí některých povinností státu na obec, na příklad sociální péče (podle německého vzoru) a také se uvažuje, má-li Slovensko dokončiti na svůj náklad práce započaté za dřívějších poměrů.

Nejmladší sněm Evropy bude jistě postaven před těžký úkol. Jde se za ním s elánem. Možnost hospodářské výstavby Slovenska zajisté nelze popírat, ovšem v nejtěšnější součinnosti s ostatními zeměmi. Zajistiti tuto nevyhnutelnou součinnost bude úkolem slovenských zákonodárců. Správné bylo vystihnuto, že je třeba právní jistoty v plném rozsahu, aby začal pracovati kapitál, který je k dispozici a který ještě přijde. Jen tak je možno očekávati zvýšení poplatní síly a postupující blahobyt. kl

Vojenské události v Anglii

Není čísla anglických novin, abychom se tam nedočtli nových podrobností o tom, jak se buduje protiletectká obrana ve Velké Británii, zkráceně zvaná ARP (Anti-Raid-Protection), jak se rozmnožují zásoby zbraní a nábojů, co se dělá pro civilní obyvatelstvo, jak se shromažďují potraviny a připravují se všechna opatření pro rychlé vyklizení měst a pobyt statických mas žen, dětí a války neschopných mužů na venkově, ve skotských horách a skrytých údolích. Každých táborů má býti půl druhého tisíce. Ovšem, nikde se nedočteme, že by se anglická vláda tím připravovala na válku.

Na letošní rozpočtový rok, který se ovšem ještě nezačal, budou podle anglických novin rozpočtové výdaje Anglie na zbrojení zvýšeny o 134 miliónů liber proti loňsku na 480 miliónů liber, tedy asi na plnou polovinu rozpočtu. Z toho připadne asi 200 miliónů liber na letectvo, 140 miliónů na válečné loďstvo a 140 miliónů liber na pozemní armádu. Měsíčně dnes vyrábí Anglie asi 400 letadel, což je dvakráté tolik, co loni, a do konce prvního pololetí letošního roku bude výroba proti loňsku ztrojnásobena, to znamená asi na 600 letadel měsíčně. Jde o vysoce kvalitní stroje z nejlepšího materiálu, s velikou nosností a rekordní rychlostí, jež s výjimkou amerických letadel, dosud žádný stát na světě nebyl s to seriově postavit.

Zároveň se pracuje na protiletectké obraně. Sir John Anderson se stal členem britské vlády a dostal titul ministr civilní obrany (Civil Defence Minister). Má k ruce štáb odborníků a jeho úřad roste takovou měrou, že již zabírá několik budov. Je jistě zajímavé, že sir John spěchá, aby věci byly hotovy co nejdříve, ačkoliv podle projevů šéfa britské vlády soudě, to snad je zbytečnost, neboť válka nehrozí. Zdá se, že sir John si těchto prohlášení mnoho nevšímá, neboť právě dal uveřejnit ve všech anglických novinách výzvu ke všemu obyvatelstvu, aby si pořídilo zásoby potravin alespoň na dva týdny a nedávno zase stejným způsobem oznámil, že »nebude ztracen ani okamžik při budování stálých, počasi vzdorujících dobrých krytů«. Při tom se pokračuje v rekrutování »Civilian Defence Army«, civilní obranné armády, do níž již bylo pojata asi jeden a čtvrt miliónu mužů. Vláda dala natisknout dvacet miliónů brožur, poučujících obyvatelstvo o tom, co má dělat za války, při leteckém útoku, jak se připravit k obraně, pro vstup do armády, jaké soukromé zbraně a kryty si poříditi, a tak dále. Tento »National Defence

Guidea se již rozesílá. Anglická vláda dala vyrábět něco, co ještě se v žádném státě ve velkém nepožívalo, totiž ocelové kryty pro rodiny. Do poloviny února musily všechny větší obce oznámit zvláštními přípisů přímo siru Johnovi, kolik takových krytů budou potřebovat. Rodiny, jejichž živiitel nevydělá více než 250 liber ročně (podle oficiálního kursu asi 35 tisíc K), dostanou tyto kryty zdarma. Podle obrázku vypadají jako jakási malá garáž z rolovacího ocelového plechu se shrnovací zástěnou, jaká bývá na našich obchodech.

Úsilí, které vyvinuje taktó vláda Velké Británie, je zcela mimořádné a souvisí jistě s celkovou nejistotou doby. Cis

politika

Karel Nedvėd:

Bonnet a francouzská veřejnost

Před několika týdnů mluvil francouzský ministr zahraničních věcí Georges Bonnet ve francouzské sněmovně o italských nárocích. Ministr neměl šťastný den. Jeho retorika a patos, s nimiž přisahal, že nikdy Francie neustoupí ani píď svého území, narážely na výkřiky a posměch poslanců. Tu Bonnet zvolal:

»Pánové, co se stalo? Nepoznávám tuto sněmovnu! Vždyť táž sněmovna před pouhými třemi měsíci téměř jednomyslně nadšeně schválila naši politiku v Mnichově! ... Co se změnilo od té doby? Nic!«

V tomto místě zaznamenal sněmovní zpravodaj: »Posměch na pravici, ve středu a na levici.« Zřídka se stává, aby se francouzská sněmovna sjednotila na pravici, ve středu a na levici v posměchu. Bonnet zřejmě neměl pravdu. Něco se ve Francii od říjnových dnů změnilo. Zmizela jednomyslnost, s níž byl uvítán »zachránce míru« Daladier, když se vracel z Mnichova. Návor, že tento mír byl vykopen v Mnichově příliš velkou obětí, zoufalství nad oslabením mocenského postavení Francie, obava, že příští Mnichov se bude konat na její účet – to vše proniká do širokých vrstev francouzské veřejnosti více a více a spojuje v odporu proti Bonnetově politice tradiční nepřátele, socialistickou levici s nacionalistickou pravici. Nejsou to už jen komunisté na levici, kteří odsoudili Mnichov, a není to už na pravici osamělý De Kerillis, který s vytrvalostí hodnou podivu den co den prudce útočí na ministra zahraničních věcí. I v samotné radikální straně se vzrývá odpor proti Bonnetovi, a na pravici Kerillisovi denně sekundují v »Ordu« Emile Buré, a v časopise hlavního štábu »Europe Nouvelles« Pertinax, a co je nejdůležitější, i největší strana francouzské pravice, Republikánská federace, vyhlásila ústy svého předsedy Louise Marina nepřátelství ministru zahraničních věcí, bude-li pokračovat ve své dosavadní politice.

Italské nároky vůči Francii – ovšem dosud oficiálně nikým neformulované – jsou obecně známy. Právě tak je známá patetická odmítavá odpověď Francie, vyslovená Daladierem a Bonnetem. Ale v době, kdy Bonnet prohlásoval za poflesku senátu: »Ani píď...« odjížděl z Paříže dva soukromníci, o nichž nyní Pertinax a Kerillis prohlašují, že jsou intimními přáteli ministra zahraničních věcí. Do Říma jel pan Baudoin, ředitel Indočínské banky a člen správní rady italsko-francouzské společnosti, která má monopol na těžbu soli v italské východní Africe. Na této cestě by nebylo nic zajímavého, neboť pan Baudoin velmi často zajíždí do Říma. Když oba francouzští žurnalisté nebyli vypátrali, že byl Bonnetem pověřen oficiálním jednáním s římskou vládou. Proč zrovna pan Baudoin, když v Římě úřaduje francouzský velvyslanec? Protože Indočínská banka je majitelkou akcií železnice Addis Abeba–Džibuti a přístavu v Džibuti, od té doby, co začalo napětí mezi Francií a Itálií, Itálie bojkotuje jak tuto dráhu, tak i přístav, banka má velké ztráty, a má tudíž velký zájem na tom, aby se dosáhlo nějaké dohody.

Na Quai d'Orsay tuto zprávu dementovali a prohlásili, že se pan Baudoin zdržuje v Římě zcela soukromě. Oba žurnalisté však tvrdí, že to není pravda, že Baudoin přivezl hraběti Cianovi nabídku pana Bonnetova. Bonnet prý nabízí: postoupení akcií Suezského přístavu, postoupení části akcií železnice Addis Abeba–Džibuti, vytvoření italského volného přístavu v Džibuti, zvětšení italského statutu v Tunisu, posunutí jižní hranice Lybie a postoupení průmysku Tibesti ve východní Saará.

Uveřejnění této nabídky vzbudilo rozhořčení ve francouzské veřejnosti. Toto rozhořčení se stupňovalo, když byla odhalena druhá cesta jiného Bonnetova přítele do Berlína. Tentokrát to byl hrabě Ferdinand de Brinon, místopředseda francouzsko-německé společnosti a velmi významný muž v Comité des Forges (svazu průmyslníků). Je to týž pán, jehož Kerillis veřejně a bez jakýchkoliv následků obvinil, že rozdal za loňské mezinárodní krise některým francouzským listům 350 milionů franků – ovšem nikoliv vlastních – aby pacifisticky působily na veřejné mínění. Pan de Brinon byl v Berlíně přijat ministrem Ribbentropem a doktorem Goebbelsem. Hned poté uveřejnily německé listy zprávu, že Francie požádá Německo o prostředkování mezi Paříží a Římem. V Paříži tato zpráva vyvolala sensaci. »Francouzský Mnichov!« – začaly křičet noviny. Francouzský velvyslanec v Berlíně Coulondre proto uveřejnil dementi, že Francie nikdy takový návrh nečinila a že zpráva je vymyšlena. Teď následuje zase odhalení Kerillisova. Druhého dne po uveřejnění tohoto dementi pozval prý francouzského velvyslance Ribbentrop a sdělil mu, že je dementim překvapen, neboť hrabě Fernand de Brinon mu přivezl od Bonnetova právě tuto žádost o prostředkování. Pobouřený Coulondre odjel do Paříže, ztropil prý v pracovních ministru zahraničních věcí povyk. Zpráva Kerillisova byla ovšem oficiálně popřena. Ale nicméně byla už ve sněmovně ohlášena socialistická interpelace o metodách pana ministra zahraničních věcí.

A teď vystoupil osíře proti Bonnetovi i Louis Marin v časopise »Nation«. Píše, že nedávno navštívila ministerského předsedu delegace průmyslníků, a požádala Daladiera, aby zahájil vyjednávání s Německem, »neboť jinak vážnou obchody«. Páni průmyslníci ovšem mínili vyjednávání o navrácení Německu jeho bývalých kolonií. Marin tvrdí, že tuto delegaci poslal na ministerského předsedu nikdo jiný, než sám Bonnet. Podobné delegace průmyslníků navštívily i Marina – rovněž prý z návodu ministra zahraničních věcí – a vytykaly mu, že jím vedená Republikánská federace se osíře staví proti koloniálním požadavkům Německa. A nejen to. Tisk, podporovaný finančními místy a inspirovaný z Quai d'Orsay, potlačil zprávu, že se Republikánská federace usnesla odepřít podporu vládě, která by zahájila jednání s Německem a Itálií o uskutečnění paktu čtyř v jakékoli formě. Právě tak umlčel tento tisk Marinovu řeč v Grenoblu, kde se vyslovil proti politice paktu čtyř. A když se Louis Marin informoval u žurnalistů, proč tak činí, dostal odpověď, že si to přeje Quai d'Orsay. A Marin končí svůj článek:

»Tak nebo jinak, chtěl bych sdělit zájemcům na Quai d'Orsay, ať už mají jakékoli místo, že partie mezi nimi a námi není rovná. Hrají předem prohranou hru. A budou poraženi nikoliv bez spravedlivého trestu. I toto jediné a poslední varování s naší strany je příliš velkorysé. Což nevědí tyto lidé, že mají proti sobě celé veřejné mínění a kompaktní většinu obou sněmoven? Ti, kteří se chtějí zřici francouzských práv, nechť se vzdají svých intrik, které v budoucnu už nebudou utajeny, a nechť se řídí slavnostními sliby ministerského předsedy.«

To neznamená, že jsou tyto francouzské vrstvy proti sblížení s Německem a s Itálií. Odmítají pouze, aby účet za toto sblížení platila Francie. Ale protože tentokrát už nelze najít někoho třetího, kdo by tento účet zaplatil, vzpírají se politice ministra zahraničních věcí. Ale jestliže i takový sloup francouzského konservatismu a pravice, jako staříčkový bývalý prezident republiky Alexandre Mil-

lerand, považoval za nutno ve své poslední senátní řeči odmítnout mnichovskou politiku a žádat posílení spojení se sovětským Ruskem — pak to ukazuje, že třídění duchů ve francouzské politice zasáhlo hluboko.

Právě tak je to i se španělským problémem. Dlouhou dobu se dívala francouzská veřejnost na španělský problém brýlemi ideologických táborů. Lidová fronta sympatizovala s republikány, pravice s Francem. Ještě si pamatujeme, že byl to právě De Kerillis, který po pádu Toledo zahájil ve Francii sbírky na čestný meč obráncům Alcazaru. Dnes už není De Kerillis nadšeným stoupencem generála Franca. Bylo hodně příčin, proč tyto pravicové skupiny změnilý svůj názor. Vidí ve Španělsku italské legionáře, které Franco neposlal a nepošle tak brzy domů, vědí že Itálie prohlásila, že tyto legionáře odvolá teprve po zajištění politického, tedy nejen vojenského, Francova vítězství — a bojí se, že bude Francii jednou bojovat na třech hranicích. Emile Buré si dal práci a shromáždil z novin Francova Španělska citáty o tom, jak si Franco představuje budoucí úpravu věcí na Středozemním moři a v severní Africe. Výsledek této práce předložil členům »Ordre« a způsobil tak velké zneklidnění celé veřejnosti. Neboť, hle, co píše španělské noviny:

»Itálie mluví, Německo naslouchá, Francie se bojí... A vedle nich se raduje španělské srdce... Neboť není lepšího léku na utišení naší bolesti, než vidět, jak se nad naším nepřítelem vznáší vyhrůžka... Francie vždy prováděla na Středozemním moři imperiální politiku, neúměrnou jejím silám, jako by nikdo jiný už neměl v tomto moři zájmů... Osud chtěl, aby právě Španělsko bylo povoláno znovuzřídit středomořskou rovnováhu, porušenou francouzskou politikou... Poráženým příštího Mnichova bude na jaře Francie, protože úbytě a záducha, jimiž trpí, budou se v příštích měsících zvětšovat... Naše mezinárodní budoucnost je dnes, právě tak jako v dobách velké královny Isabelly, v Africe, konkrétněji v Maroku. Až do Velkého Atlasu se má stát Maroko španělským, chceme-li se uživit v dnešním světě a mít alespoň nějaký hlas v mezinárodním koncertě... Ale není to jen celé území Maroka, které bude cílem budoucího Španělska, také Oran a Alžír s jejich zázemím... Zde je naše koloniální říše. Byla kdysi naše. Pak nám ji bídácky a pokrytecky vzali. Musíme jí zase dobýt. Kdy? V příznivé chvíli!«

Nyní tedy uznala Francie Francovu vládu de iure. Neučinila tak už dříve, protože chtěla vymoci na Francovi různé ústupky. Zdá se, že soucit s osudem poražených republikánů neměl místa v srdci pana Bonneta, a domněnky, že uznání se zdržovalo pouze proto, že Francie žádá na Francovi záruku bezpečnosti pro Madrid, nejsou správné. Kdyby chtěla projevovat soucit, mohla by francouzská vláda alespoň snesitelně zaříditi koncentrační tábory pro 400.000 uprchlíků, a nedovolit, aby se tyto ubožáci váleli v blátě pod otevřeným nebem v hladu a špině. Právě příčiny mise senátora Bérarda záležely v pokusu získat u Franca určité záruky, pokud jde o příští španělskou zahraniční politiku. Francie a Anglie se domnívají, že Franco se teď věnuje budování, že bude potřebovat peníze, a ty může obdržet pouze v Paříži a v Londýně. Pertinax psal o tom v »Europe Nouvelle«:

»Dá-li se Franco na cestu usmíření a uzdravení národa, bezpochyby skončí tím, že se odcizí svým spojencům v Berlíně a v Římě, a sblíží se s námi. Bude-li však trvat na politice vyhubení odpůrců, bude-li chtít odsoudit k absolutní pasivitě ty, kteří třicet měsíců bojovali za španělskou republiku, a zřídit totalitní diktaturu, nemůže se než stát odpůrcem Francie a Anglie, ať už podnikají jakékoliv pokusy o sblížení s ním. Žel, je nejpravděpodobnější, že se uskuptečn právě druhá alternativa.«

Podle nejnovějších zpráv se skončila mise senátora Bérarda úspěšně.

Pertinax, konzervativní Pertinax, který píše, že by se jinak velmi radoval z triumfu nacionalistů, doprovázel Bérardovu misi těmito pohřebními slovy:

»Proč vypadáme na iberském poloostrově jako poražení? Vždyť jsme se omezili na politiku neintervence. Nezachovali jsme ani tradiční pravidla neutrality, která nám dovoľovala posílat zbraně. Nepoužili jsme ani práv, která nám poskytovala pravidla neintervence: na příklad práva zásobovat republikánské obyvatelstvo potravinami. Odpověď je ta, že jsme trpěli aktivní intervencí Němců a Italů, že jsme dovolili, aby se zařídili na Baleárech a ve španělském Maroku. Neměli jsme odvahy zabezpečit strategickou rovnováhu, která existovala na začátku boje v červenci roku 1936. Na neštěstí jsme připustili, aby byla porušena na naší újmu. V důsledku toho nejsou už volny francouzské a britské komunikační spoje přes Středozemní moře. Námořní cesty, spojující severní Afriku s naší languedockou a provençalskou provincií, jsou blokovány. Budeme-li posílat naše vojsko jedním nebo druhým směrem, zbývají nám teď pouze atlantické cesty — a to ještě ohrožené — ze španělského Maroka. Ztráta na efektivní vojenské síle, kterou nám tato záležitost způsobila, rovná se ztrátě, kterou jsme utrpěli, když byl odzbrojen náš československý spojenc.«

Dalo by se na to říci: pozdě bycha honiti.

Josef Pacht (Londýn):

Londýnská City dělá politiku

Za posledními záchvěvy španělské tragedie a za gesty britské zahraniční politiky vynořuje se ze stínu diplomatických not, tajných jednání, přímých hrozeb a radiotelegrafických rozkazů britským válečným lodím symbol britské finanční moci — londýnská City. Odhodlávajíc se konečně učiniti v nebezpečné mezinárodní hře poslední tah, vměšuje se už přímo do osudů španělského národa. Nyní chce pro Anglii — a ovšem i pro sebe — vyhráti tuto tragickou partii. Zas přišla chvíle, kdy o londýnské City, totiž o její všemohoucnosti, vznikají neodůvodněné nebo aspoň přehnané legendy.

Město, vybudované na zlatě

Poloha londýnské City je právě tak zvláštní, jako její význam ve finanční politice britské říše a evropského kontinentu. Na ploše 677 akrů tvoří uprostřed Velkého Londýna samostatné město s vlastní policií. Slavný londýnský Lord Mayor je vlastně jenom starostou tohoto malého města, které zabírá území někdejší římské osady. Z osmi milionů obyvatel Londýna nocuje v City jenom 11.000 lidí, totiž domovníci, vrátní a strážníci jednotlivých bank, obchodních domů, novinářských podniků a burs, které se tady soustředily. Zato však ve dne pracuje v starých domech a chodí úzkými ulicemi přes milion lidí: srdce a mozek finanční velmoci Velké Británie.

Dvě stě bank

Krevní oběh londýnské City zásobuje asi dvě stě bank, které se usadily v několika málo úzkých ulicích. Nelze odhadnout, jak velký je jejich kapitál, kolik mají rezerv, vkladů a jiných hodnot, protože veřejné zprávy musejí podávat jenom akciové společnosti, nikoli však soukromé banky. Velké soukromé banky, jako jsou Erlanger, Baring, Schröder, Lazard, Rothschild nezůstávají však za veřejnými finančními ústavami pozadu. Kromě toho náleží sem také londýnské filiálky velkých bank z kolonií a dominií spolu s londýnskými domy velké části evropských a amerických bank, jejichž kapitál pochází sice většinou z Anglie, ale udává se v měnových jednotkách mateřských zemí. (Jediná česko-slovenská banka, která je tady zastoupena, je Anglo-česko-slovenská a Pražská úvěrní banka se základním kapitálem asi jednoho mi-

lionu liber, který v tomto prostředí náleží ovšem k nejmenším.) Pět velkých bank, kterým se říká »Big Five« — jsou to: Barclay, Lloyds, Midland, National Provincial a Westminster — má asi 220 milionů liber základního kapitálu a přes dvě miliardy liber vkladů. Představují tedy opravdu zlatou pevnost. Co se týče vkladů, jsou Midland a Barclay na prvním a druhém místě, a teprve za nimi následuje třetí největší banka světa, totiž Chase National Bank v Novém Yorku. Lloyds a Westminster spravují více vkladů, než druhá největší banka Spojených Států. Dokonce i ta nejmenší z velké pětky — National Provincial — má víc vkladů, než třetí největší banka Ameriky.

Když se v první polovici ledna konaly valné schůze pěti velkých bank, zněly zprávy předsedů správních rad velmi optimisticky, předpovídajíce dobrý vývoj v budoucnosti. Dalo se snadno vycítit, že za kulisami působí mocný režisér.

Bursa cenných papírů a soukromé banky

Ruka stejného režiséra drží také na úzdě londýnskou bursu cenných papírů. Kdyby vstal z mrtvých člen této ctihodné instituce z doby královny Viktorie, zděsil by se asi, jak jsou potomci zchátralí a neformální. 4300 členů dnešní Royal Exchange nenosí už vždycky cylindr, zejména ne v létě, a nechodí také vždy v proužkovaných kalhotách a sedé vestě. Jejich kočáry nečekají už na Cornhillu, až si panstvo pod mramorovými sloupy vyřídí obchody, protože ani auta bursiánů nesmí státi na jednom místě déle než hodinu. Největší změna spočívá však v tom, že tito tlustí a štíhlí, dobře nebo nedbale oblečení pánové v nové budově »Stock Exchange«, kteří vystupují na burse jako »dealers« — to jsou členové obchodující jenom mezi sebou — nebo jako »brokers«, to jest prostředkovatelé mezi bursou a vnějším světem, pošilávají stále víc po šedé budově Bank of England, než se rozhodnou pro nějaký obchod. Bývalo to jinak: velké soukromé banky nebyly až do skončení světové války v područí Bank of England. Děly svou vlastní politiku, dokonce i světovou. Z té doby pochází právě pověst o nadstátní a světové moci londýnských bankéřů.

Lombard Street

Ze všech soukromých bankéřů, jejichž domy stojí na Lombard Street — žádná vulgární autobusová linka neruší ticho této široké ulice v srdci neživější City — dosáhlo vlastně jenom pět světového významu. Zvláštní dost: čtyři z těchto prastarých londýnských soukromých bank založili Němci. Pátá banka, Hambrova, která právě slavila sté výročí, byla založena Dánem.

Baroni Erlangerové, kteří přišli do Londýna oklikou přes Paříž v letech velké francouzské revoluce, pocházejí z Frankfurtu. Přimo z Frankfurtu do Londýna přesídlila dynastie Rotschildů — i dnes ještě nejměrodatnější bankovní dům pro veřejné půjčky kontinentálním státům. Z Německa pocházejí předkové barona Schrödra a sir Edward Baring, majitel domu Baring Brothers, je pravnukem luteránského pastora v Brémách.

Toto zkmotření mocných soukromých finančníků anglických s Německem, zkmotření presidentů velké pětky a ostatních finančních magnátů s německou

aristokracií, okolnost, že několik tuctů menších bank se angažovalo v Německu, dalo vzniknout jiné legendě: City podporuje Německo vždycky a za každé vládní formy. Tato legenda by nebyla nabyta takové obecné víry, kdyby právě v poslední době nebyla projevovала Bank of England, totiž její guvernér, tak nápadný zájem o události na pevnině.

Bank of England a její guvernér

Bank of England byla založena v roce 1694 jako obyčejná akciová banka a formálně jí zůstala dodnes, ačkoli byla od svého vzniku úzce spojena s vládou. Co se týče stanov a organisace, je to příklad všem cedulovým bankám na světě. Vývoj událostí však tuto formu cedulových bank v různých státech předhonal, klasické finanční hospodářství je vysazeno útokům s mnoha stran, a Bank of England se musela přizpůsobit novému světu. Je výhodou velkých národů, že mezi několika tucty milionů svých synů naleznou v každé situaci toho vhodného.

Sir Montagu Collet Norman, majitel řádu pro zvláštní zásluhy (D. S. O.) a nositel titulu »right honorable«, útlý stařík s prořídlym, zažloutlým vousiskem, je právě muž, kterého Velká Británie před devatenácti lety nalezla, aby dal její peněžní záležitosti do pořádku a připravil ji na všechny možnosti, které se mohly největší finanční velmocí po válečném otřesu naskytnouti. Montagu Norman je dnes diktátorem londýnské City právě tak, jako je Neville Chamberlain diktátorem ve Whitehallu, v sídle vládních úřadoven. Díky dohodě amerických, francouzských a britských cedulových bank v zájmu udržení měnového kursu stal se však Montagu Norman diktátorem mezinárodním a to účinněji a působivěji, než Neville Chamberlain. Politika lze porazit a za určitých okolností musí odstoupit, ale guvernér Bank of England a zakladatel americko-francouzsko-britského měnového vyrovnávacího fondu stojí neochvějně na svém místě, dokud je živ.

Obrovská a bezpříkladná je Normanova moc nad peněžnictvím Velké Británie a nad velkým dílem světa, obrovská je síla, kterou ovládá jakoukoli bursovni nebo bankovní činnost londýnské City. V rozhodujících chvílích vydává rozkazy, kterých uposlechne ihned bursa i kterákoli banka. Zrazuje-li před spekulací, je bursa celé týdny nehybná. Norman je první guvernér Bank of England, kterému se podařilo vykonávat kontrolu nad emisní činností akciových a soukromých bank. Od doby, kdy provedl největší operaci v dějinách libry, v září 1931, potřebují jeho souhlasu nejen mezinárodní půjčky, ale i transakce ve službách soukromého britského hospodářství. Někdy se i dnes ozývá ještě v ředitelských pokojích v City tiché brčení nad tolikerým vměšováním a takovou kontrolou, uznává se však obecně, že vzhledem k znepokojivým a povážlivým zjevům ve světě jsou řízení a kontrola příkazem doby. Montagu Norman nepozorovaně ukončil tradiční liberalismus City tím, že lidem na Threadneedle Street vysvětlil příklady i činy, že je nutně třeba určité sebekázně, zvláště v souvislosti se zahraničím. Je v tomto ohledu jakýmsi dvojčetem ministerského předsedy Chamberlaina, který nepozorovaně suspendoval anglický parlamentarismus — anebo jej alespoň zbavil účinnosti.

Oba, Chamberlain i Norman, pracují v pevném přesvědčení, že je Velká Británie v nebezpečí a že toto

nebezpečí musí být odvráceno dřív, než zase budou vzkrísány staré formy v politice a peněžnictví, anebo nové formy přizpůsobeny anglickým potřebám.

Vládci Bank of England

Montagu Norman není Chamberlainovým podřízeným, třebaže podporuje jeho bezpodmínečnou politiku ze všech sil. Poměr je opačný: spíše provádí Chamberlain, velkopřemyslník a kupec z povolání, Normanovy zásady a myšlenky. Ale Bank of England není tajná kamarila, nýbrž zástupce britského velkokapitálu, a tento velkokapitál není uložen jenom ve Velké Británii, nýbrž skoro ve všech zemích na světě. V ředitelství Bank of England sedí lidé, jako sir Alan Garrett Anderson od firmy Anderson, Green a Co., majitel největších doků v Anglii, lord Josiah Stamp, předseda anglo-midland-skotské železnice, která má zájmy v nejrůznějších podnicích těžkého průmyslu na pevnině, sir Robert Molesworth Kindesley, společník londýnsko-pařížského bankovního závodu Lazard Brothers, jeden z majitelů I. G. Farben a jiných říšsko-německých koncernů, pan Frank Cyril Tiarcks, šéf banky J. Schröder a Co. a ještě několik mužů, kteří obepínají svými obchodními a osobními zájmy celý civilisovaný svět.

Velká Británie je kapitalistická říše a Bank of England zastupuje její cíle a zájmy. Montagu Norman je guvernérem této banky, která ovládá City. Není třeba příliš mnoho fantazie, chceme-li si představit, kde jsou zájmy tohoto světa, jehož pánem je Montagu Norman. Je však omyl domnívat se, že ředitelé Bank of England konají zvláštní schůze, na nichž určují osudy světa o celá leta dopředu. Není třeba takových schůzí, protože tito muži vědí, co doba žádá, a Montagu Norman nepotřebuje žádné zvláštní porady. Zná svůj svět.

První velkou ránu utrpěl Normanův svět ve chvíli, kdy Leninova vláda v Rusku prohlásila zahraniční státní půjčky za neplatné a zrušila soukromé vlastnictví. Odpověď na tuto ránu byla právě tak bezprostřední: vojenská intervence pro obnovu starého řádu. Pokus se nezdařil, poněvadž lidé, tvořící armády, byli válkou unaveni a příliš oddáni demokratickým ideálům.

Britský kapitál nemohl oželeť ztráty, které v Rusku utrpěl, a po léta se pokoušel o změnu vnitřního režimu v Rusku. Sir Henry Deterding, petrolejový král, který nedávno zemřel, byl jenom jeden z těch, kterého ruská revoluce postihla. Jeho prostřednictvím přicházeli mužové City do styku s těmi politickými proudy v Evropě, jejichž nacionální cíle razily si v Evropě cestu pod vlajkou protibolševismu. City s nimi nebyla jenom v duchovním styku. Časem energie City vyprchala. Ruské státní půjčky musela oželeť a průmyslové ztráty vynahrádila si alespoň částečně velikými dodávkami, které umožnily výstavbu ruského těžkého průmyslu. Mnohem větší starosti objevily se na pevnině. V boji o politickou moc v jednotlivých evropských zemích stojí sympatie a pomoc City vždy na straně těch, kteří jsou strážci starého hospodářského zřízení a protibolševického kursu. Co je bolševictvím, to City rozhoduje často dost libovolně.

Foreign Office a Bank of England

Po nejistých a přepolitovaných letech poválečných vrátila se pozvolna moc do rukou velikánů

z Lombard Street. To bylo zřejmé již v roce 1926, když byla zdolána velká anglická dopravní stávka. Anglie, kapitalistická Anglie, se zotavila, a Bank of England stala se znovu pánem osudů na pevnině. Trvalo mnoho let, než to národy zpozorovaly, a mnoho jich to vůbec nepostřehlo. Od roku 1932 bylo záhodno pro vlády států na pevnině, aby si dávaly své diplomatické zástupce schvalovati nejen v St. James a na Foreign Office, nýbrž i v City. V okolí Bank of England vědělo se od těch dob vždycky lépe, než v ministerstvu zahraničí, co zamýšlí britská zahraniční politika. Abychom uvedli jen jeden příklad: bývalý londýnský bankovní ředitel Stojadinovič nečerpal sílu ke svým rozhodnutím z vnuknutí, která ho navštěvovala v tichu osamělé pracovny, nýbrž z bezprostředních osobních informací z City, informací, které byly přístupny bankovnímu odborníku evropského formátu, i když žil na tisíc mil od City daleko, a které mnohemu diplomatu, žijícímu těsně u City, přístupny nebyly.

Podřízení Francie

Osud francouzských vlád lidové fronty rozhodoval se jenom zčásti v chodbách Bourbonského paláce, totiž ve sněmovně. City neviděla ráda, že do evropského vývoje vpadla čistá politika, která se projevila v Barthouově úsilí o francouzsko-ruské spojení. City je nedůvěřivá, i když se už neobává, že se bolševismus z Ruska rozšíří. Trvalo léta, než se jí podařilo povaliti Blumovu vládu pomocí půjčky, kterou Montagu Norman v roce 1936 finančnímu ministru Auriolovi nepovolil, ale Bonnetovi ve vládě Chautempsové ochotně poskytl. Podobá se pravdě, že první ministr zahraničních věcí v Daladierově vládě, Paul Boncour, musel na jaře 1938 odstoupiti jenom proto, že se City obávala pokračování v politice Rusku přátelské. Montagu Norman odmítl proto povoliti Daladierově vládě další půjčku ve výši dvou milionů dolarů. Teprve potom, když se v ministerstvu zahraničních věcí usadil Bonnet, obnovila se shoda mezi Quai d'Orsay a Downing Street. Bonnet, který je s francouzským těžkým průmyslem v úzkých stycích, má v City dobrou posici, neboť její vládcové věří, že nebude dělati ideologickou, nýbrž rozumnou, to jest hospodářskou zahraniční politiku. Podrobila-li se Francie britské zahraniční politice, není to náhoda. Souvisí to s vysloveně finančními zjevy: zlaté zásoby Francie, které v roce 1929 tvořily ještě 23 procent všech světových zásob zlata (kromě Ruska), poklesly v polovici roku 1938 na 10 procent. V téže době stouply britské zlaté zásoby z 10 procent na 18 procent a americké ze 40 procent na 55 procent.

Finanční politika City

City a její vládce, Montagu Norman, nemilují politiku. Chtějí dělat obchody a zúročiti dobře kapitály. Tak, jako v politice Bank of England a tím i Velké Británie rozhodují jenom zájmy největšího kapitálu, počítají ovšem i vládcové City jenom s velkými jednotkami.

V City vládne pevné přesvědčení, že poválečná rovnováha světa prožívá otřesy jenom proto, poněvadž ze světového obchodu byla naprosto vytržena taková obrovská část, jako je Rusko, a menší, zato však uspořádaná část, totiž rakousko-uherská monarchie, byla rozbita. Stalo se to prý jenom z politických, vlastně z ideologických důvodů. Toto druhé

Literatura a umění

Gustav Winter (Paříž):

Jean Giono ví, že je Česko-Slovensko

Další příspěvek
k francouzské psychologii

V předešlém článku o chování francouzských spisovatelů vůči nám za loňské krise jsem řekl, že veliká většina těch, kteří ve francouzském literárním světě něco znamenají, byla s námi. Nechali nás na holičkách někteří spisovatelé-diplomati, kteří nechtěli kompromitovat své společenské postavení, a postavili se proti nám někteří ze zásadních důvodů. Pokud jde o ty diplomaty, Jules R o m a i n s byl ovšem na místě prvním. »Prítomnost« se už zabývala jeho případem podrobněji. R o m a i n s sám se pokusil ospravedlnit svou řeč, v níž blahopřál mnichovským mírotvorcům, a není zajisté překvapení, že nikoho u nás nepřesvědčil. Jinak nelze popřít, že se upřímně pokusil získat Nobelovu cenu pro Karla Čapka a že nyní jako mezinárodní předseda PEN klubů vyvíjí horlivou činnost ve prospěch španělských a katalánských spisovatelů, kteří se uchýlili do Francie. V tom je právě podstata diplomacie, hledět se zachovat všem a nepohněvat nikoho. Jen je otázka, není-li funkce spisovatelova ve společnosti jiná a nemá-li — hlavně ve chvílích tak kritických — ponechat diplomacii diplomatům a být svědomím doby.

Pan A n d r é M a u r o i s je také spisovatel-diplomat. Ne že by nás neměl rád. Loni v březnu, když pařížský PEN klub pořádal československý večer právě na začátku kritického údobí Evropy, omluvil Maurois svou nepřítomnost velmi vřelým dopisem. Ano, ale od té doby zjistil, že v těch anglických kružích, s nimiž on se stýká, — a to jsou kruhy nejoficiálnější — není rádo viděno, projevují-li se sympatie Praze. Tím méně ovšem je v nich možno projevovat nějaké pochybnosti o správnosti politiky pana Chamberlaina. »Mám rád Platona, ale ještě raději mám pravdu.« říkal antický filosof. Nechtějme, aby pan Maurois překonával muže antiky tvrdostí zásad. On má také rád pravdu, ale ještě raději má Anglii a speciálně ony »happy few«, již jsou jeho Anglii. Začne-li se jednou v londýnských salonech, v Carlton Clubu a na starých zámcích, kde společensky žijí poslední veliké šlechtické rody anglické, začne-li se tedy v tomto světě »nosit Československo« jako móda — ale nic nesvědčí o tom, že by k tomu v dohledné době mělo dojít — pak můžeme být jisti, že nebudeme mít v Anglii zastánce horlivějšího nad něho. Chtějte od pana Maurois cokoli, jen ne aby si k vůli nám rozlil ocet u pana Chamberlaina.

»L y r i k k o s m u«

Daleko, daleko od toho světa snobů, jenž se nezapřel od té doby, co si na něm broustil vtip Thackeray, žije muž, jemuž bylo lze vytykat všechno spíše než snobismus. Takový milenec života, jakého snad doposud nepoznala francouzská literatura. Jean Giono, neboť o něho běží, chápal lásku k životu pantheisticky

nedopatření světové války nebo mírových smluv — abychoom použili výrazu City — je už napraveno, poněvadž zbytky Rakousko a Sudety jsou již připojeny k velkému německému hospodářskému území, a Česko-Slovensko a Maďarsko se vřadují v německý prostor. City je přesvědčena, že jen velká hospodářská území tvoří základ zdravého světového obchodu. Ale světovému obchodu může se dařiti jenom v míru. Vnitřní režimy jednotlivých oblastí nechávají City celkem lhostejnou, jen když jsou stabilní a zaručují hladký obchodní provoz, hlavně pevnou kalkulaci.

Tato úvaha vede zhruba politiku City a tím i současnou politiku Velké Britanie. S tohoto jejich hlediska musíme posuzovat také politiku vůči Rusku. Jakmile nastanou v Rusku vnitřní otřesy nebo jakmile se komunistická politika míchá do cizích zemí, je City nervosní a proti Rusku zaujatá. Dávno se už vzdala přímé intervence a žije v přesvědčení, že každý teroristický režim zanikne časem sám pod materiálním zatížením, které musí na svá bedra naložit, protože by se jinak proti vůli potlačovaných nemohl udržeti.

Velká Britanie má podle mínění City dost času i peněz, aby mohla vyčkávati, až se její dočasní odpůrci a nepřátelé zhroutí. Má také dost peněz, aby mohla prosaditi své politické cíle pomocí jiných. Španělsko je toho příkladem. Vnitřní nepokoj této země, otrášené socialistickou horečkou a anarchistickou bezhlavostí, nepokoj země, kde je investováno tolik britského kapitálu, vedl k povstání generála Franca. City měla na událostech podíl, ale Anglii nemohl nikdo nic dokázat. Podezřelé bylo nanejvýš chování Portugalska, které je vystaveno velkému britskému vlivu. Velká Britanie přihlížela dva a půl roku klidně, jak se ve Španělsku prosazují cizí zájmy; připustila klidně, aby se využily ideologické boje, aby pro ideologické účastníky nastaly politické a finanční potíže, oddalujíc pečlivě všechno, co by mohlo posílit stranu, odsouzenou k porážce a prodloužení tím válku. Činila tak proto, aby ve chvíli, psychologicky a strategicky nejvhodnější, mohla se objeviti jako anděl míru, prostředkovatel mezi oběma stranami a štědrý dárcce peněz pro vítěze. V dohodě s Downing Streetem dokončuje teď City válku ve Španělsku.

City a Německo

Můžeme se důvodně domnívati, že City, která měla hned od začátku Hitlerova hnutí kladné stanovisko k nacionálnímu socialismu, nezměnila svůj názor v podstatě ani dosud. Ať už vládne v Německu jakákoli soustava, je Německo pro City sympatickým státním útvarem. Lidé, kteří myslí jenom v dílech světa — a lidé z City myslí opravdu jenom tak — vidí rádi, je-li Evropa sjednocena v jeden hospodářský celek. Čistá politika a ideologie, které s hospodářstvím nemají nic společného, je ruší. Určité hospodářské metody City neruší a proto se jim brání bez rozčilení. Důkazem je podpora 75 milionů liber, kterou teď dostává britský zahraniční obchod. City je přesvědčena, že se všechno urovná a vyjasní samo, že zbytečné ideologie samy zakrní, poněvadž jenom překážejí a nikomu nepřinášejí užitek, který by se dal spočítat. City si sice dala líbit okovy, dala zkrátit tradiční liberalismus Montagu Normanem, v duši je však přesvědčena, že se svět nezmění: největší hybná síla lidstva je touha po bohatství a moci.

jako dokonalý soulad lidského dění se zákony přírody, jež se domníval ve své samotě a v souzvuku s prostými toho světa odhalovat.

»Začal jsem psát a ihned jsem psal pro život, popisoval jsem život, chtěl jsem opít kde co životem,« vyznává se roku 1935. »Byl bych chtěl mít moc učinit, aby se život pěnil a kypěl jako bystrina, aby se řítily na všechny ty lidi vyschlé a zoufající, aby je bil vlnami studenými a zelenými, aby vehnal krev pod jejich kůži, aby je utloukal svěžestí, zdravím a radostí.«

Lidské bytosti vystupující v jeho románech byly monumentálně prosté, velmi často splývaly se záhadnými silami přírody a mluvily jazykem, jakého jakživ neužívá francouzský sedlák a pastýř, dva hlavní Gionovy typy. Vidět v Gionovi dokumentárního autora pro život francouzského venkova bylo by tak ošidné, jako brát za skutečné postavy ony homérsky silné a po homérsku mluvící hrdiny, v které se měnili jihočeští sedláci Josefu Holečkovi v jeho »Naších«.

Jako Mojžíš na Sinaji v samotě mluvil se svým Jahve, velký s velkým, tak se Giono ve svém zátiší v Manosque domnívá, že objevuje nové prazákladní pravdy o koloběhu života v dialogu, jež vede on, vyvolený, s kosmem a věčností. Podivnou cestou dospěl tak nejen ke kosmickému lyrismu, ale ke kosmické pýše, jež se někdy projevuje pozemskou nadutostí, plachý samotář, anarchistická duše, o níž by nikdo nebyl řekl, že si bude jednoho dne s kosmem tykat a vystupovat jako jeho jakýsi prokurista na tomto světě.

Na počátku byl švec

Podivnou cestou, ale přece ne zcela nepřírozenou. Na počátku byla pověstná, tradiční pýcha tvrdošíjného ševce, otce Gionova. Neboť tento ctitel přírody nespátřil světlo světa na selském gruntě. Jeho otec byl švec, a jaký! Výborný odborník ve svém řemesle a umíněný, jak právě jen ševci dovedou. To bylo ještě v době, než byla výroba bot technicky standardisována a podrobena procesu dělby práce. Starý Giono dělal boty od prvního do posledního odborného píchnutí a klepnutí a byl »úplným pánem svého života, jako muž hodný toho jména má být,« praví o něm Giono ve svém »Listě sedlákům o chudobě a míru«:

»Když se mu přestalo líbit v městě, kde pracoval, šel jinam. Když se mu líbilo v kraji, kam přišel, zůstal tam. Byl-li ten kraj tak krásný, že tělesná radost hnala ihned mého otce k procházkám a k užívání světa, procházel se a užíval světa. Když chtěl číst, koupil si knihy. Když chtěl poslouchat hudbu, poslouchal hudbu (tehdy nebylo ještě gramofonů). Chtěl-li říci h...o svému zaměstnavateli, což je také někdy radost, řekl mu h...o. Nepotřeboval k tomu ani odborové organizace ani shromáždění deseti tisíců jiných dělníků. Řekl mu to tváří v tvář, mezi muži. Z čeho by byl měl strach? Měl své řemeslo, vynikal v něm obratností, byl jist, že najde co jíst a z čeho žít kdekoli. Co se týče všeobecného vzdělání, byl tisíckrát vzdělanější než všechny ústavy pro šíření kultury. Oženil se, když chtěl, měl dítě, jak chtěl, vychoval je, jak chtěl. Poslal mne na střední školu, jak chtěl. Neviděl jsem ho nikdy ponížít se před někým. Zpíval po celý život, až do války.«

Ano, takoví paličáci bývali ve francouzském dělnickém světě před válkou. Nebyli jen mezi ševci, byli ve všech oborech, kde tehdejší způsob výroby dovoľoval samostatnou práci. Byli stejně nesmířitelně nedůvěřiví k měšťáckému světu, jež je vykořisťoval, jako k politickým stranám, jež slibovaly dělníkům pomoc, jako k odborovým vůdcům, kteří je zvali do masových organizací. Neměli vědomí solidarity

s ostatním dělnictvem, ostatně obyčejně se nakonec zmohli na malý vlastní podnik. Obrovský převrat v technice udělal konec této kategorii nenapravitelných individualistů. Jako mnoho jiných obětí velikých hospodářsko-technických převratů poválečných, ani oni nepochopili, co se vlastně stalo a na předválečné časy se dívají jako na ztracený ráj. Štěstí lidstva — jež se jim zjednodušuje v jejich štěstí vlastní — vidí v návratu k oněm starým časům, ne v něčem novém, co by překonalo dnešní nedokonalost. Jejich synové, pokud podědili jejich ideály, jsou tedy také anarchisté, ale svého druhu konservativní, ba reakcionářští, neboť chtějí obrátit kolo vývoje nazpátek. To se tedy přihodilo Gionovi.

Nemůžeme zapomenout na válku

A pak ovšem naň hluboce působila válka. Jean Giono byl antimilitaristou už před válkou. Myšlenka války se přímo přičila jeho pantheistickému chápání života a nadto vojenský mechanismus se nemohl líbit zarytému individualistovi, jež po svém ševcovském otci zdědil nechuť ke každé masové organizaci. Neúčastnil se tedy předvojenské výchovy, jež byla tehdy nepovinná, ale neodepřel narukovat, když přišla válka. Byl po čtyři léta horským pěšákem, prodělal válku v první linii — Romaines nebyl vojákem a Maurois byl anglo-francouzským spojným důstojníkem za frontou — a to ovšem mnoho vysvětluje. Měl při tom z pekla štěstí, nebyl raněn, utrpěl jen popálení obočí, začež mu byla vyměřena po válce čtvrtletní pense patnácti franků za »lehkou estetickou úhonu«. Pak mu byla zase odňata, takže Jean Giono zaručeně na válce nevydělal. Ale jaká to čtyři léta!

»Nemohu zapomenout na válku. Chtěl bych. Dva nebo tři dny na ni nemyslím, ale najednou jí zase vidím, cítím, slyším, prožívám. A mám strach... Dvacet let uplynulo. A přes bolesti a radosti života za těch dvacet let nesmyl jsem válku se sebe. Hrůza těch čtyř let je stále ve mně, jsem jí poznamenán.«

Aby už nikdy války nebylo, je od té doby fixní myšlenkou Gionovou. Od osobního odhodlání, že jeho už nikdy na vojnu nedostanou, dospívá k přesvědčení, že odpor jedincův nestačí. Tedy odpor kolektivní? Nepřítel jakékoli kolektivní organizace se opravdu dostává na chvíli do blízkosti komunismu v letech, kdy komunisté vedou ve Francii kampaň proti armádě. Není komunistou — dnešní francouzští komunisté mu tedy nevyčítají právem, že zběhl od jejich praporu — ale píše do listů, žijících ve sféře komunistického vlivu politického nebo ideového, a přijímá nejednou i jejich frazeologii: »Kapitalistický stát potřebuje války, ona je přímo jeho nástrojem. Nelze zabít válku jinak, než zabijeme-li dříve kapitalistický stát.«

Jean Giono prorok

Ale jednak náhlý zvrát komunistické taktiky vůči válce ve všech západních zemích, ale nejnapadněji ve Francii, jednak ševcovsko-individualistický atavismus, jednak ona živelná láska k zemi a ke všemu, co na ní roste a žije, odvedla tohoto milence půdy docela jiným směrem. Ne dělník a jeho organizace, ale sedlák, nositel nepsaných věčných základů života, musí být nositelem tohoto boje proti válce a proti společenskému systému, s nímž válka souvisí. A ten boj musí být veden návratem k chudobě, k onomu idylickému pořádku, kdy každý produkoval jen, co potřebo-

val, a kedy sedlák kromě niekoľkíma najnutnejších náčiní k obdělávaniu zeme nič nekupoval a ničím hospodársky nesouvisel se svetom. Kedyž takto sedlák podetne kapitalismu prímo kořen života, kedyž se nadto zaváže, že nebude obdělávat víc půdy, než kolik stačí pro výživu jeho rodiny, kedyž se jeho žena zaváže, že nebude v prípade války pracovat za muže povolaneho pod prapory, jak se bude moci udržet kapitalismus a jak se bude moci myslet na válku? Království míru na zemi se opět snese mezi lidí a sedlák a dělník — ale jen dělník, jenž se zase stane svobodným jako byl jeho otec — budou skromnými a šťastnými dědici tohoto světa.

To je obsah poselství, který po hloubání ve hvězdných výškách a po úvahách o zákonech kosmu obrátil k sedlákům v prvním čísle sborníku »Volné listy«, který začal vydávat. To poselství vyšlo sice už po Mnichově, ale psáno bylo v létě, před Mnichovem a před kritickými dny v září. Zde tedy nejsou vysloveny Gionovy názory na onu akutní krizi, nýbrž jeho celé filosoficko-sociálně-politicko-kosmické kredo. Je vysloveno s jistou neostyšností — Jean Giono, tento nasmělý samotář, získal ve svém sledování hvězdných drah nemalé sebevědomí, ba jakousi nepřijemnou prorockou pózu. Jeho samota v Manosque už dávno není tak absolutní jako kdysi. Giono má žáky, obdivovatele, následovatele, vykladače a ovšem vykladačky. On, odpůrce vší organizace, je vůdcem sekty. Řekli jsme, že žije daleko od snobismu. A to je pravda, míníme-li snobismem to, čemu dělá tak povážlivé ústupky Romains nebo Maurois. Ale je také snobismus na ruby, snobismus odvratu od světa, a bojíme se, že se syn anarchistického ševce neubrání dost dobře pokušení zahrát si na objevitele nových pravd pro obec zbožných vyznavačů. Ti vyznavači nejsou ovšem mezi oněmi sedláky, k nimž se ve svém poselství obrací. Nevěříme také, že jich mnoho pro svou novou víru získá.

Čirá pohádka

»Na počátku byl zlatý věk,« tak začíná, jak známo, starý Ovidius své »Proměny«. Náš milý Giono je s ním v tomto zajedno. Na počátku — a ten počátek spadá Gionovi v jedno s jeho vlastním dětstvím a mládím — bylo všechno lepší než dnes. Švec, jak jsme viděli, dělal své boty, neuznáváje jiného zákona než své dobré vůle, sedlák pracoval jen na tak velkém kuse půdy, kolik potřeboval pro svou obživu. Zato bylo jeho obilí dobré jakosti, jeho chléb sytý a chutný, ba i ovoce bylo tehdy lepší než dnes. Vy dnes nevíte, jak chutnáji opravdové broskve. Ano, sedlák tehdy byl, čím má být. »Sedlák je čiré individuum. Je to člověk, jenž nepotřebuje společnosti, jenž nespolehá na společnost, jenž stačí sám sobě. Podobá se přesně stromu. Je hluboce zakořeněn v půdě, na níž bydlí, má její dobré vlastnosti i chyby, je jejím čirým doplňkem a výrazem.«

Tento »čirý sedlák« se však dal zlákat svodem zisku. A tak se zemědělská výroba dostala do kapitalistické zájmové aféry, cena obilí závisí jednak na cenách světových, jednak na parlamentech a vládách, obilí je příliš mnoho, sedlák neví, co s ním a poněvadž kapitalismus vede k válce, ztratil sedlák, kedyž sedl na vějíčku snadného zisku, nejen svou existenční jistotu, ale i svou životní jistotu — přijde-li válka, budou do

ní posílání hlavně sedláci. Jediná cesta k nápravě, jak jsme už řekli, je tedy podle Giona návrat k někdejší prostotě. Sedlák ať vyrobí jen tolik obilí, kolik potřebuje. A co s neobdělanou půdou? Ale ať na ní s pánem bohem roste, co chce. »Ať se vrátí k přírodě, ať tam vypučí stromy a křoví. Nepracujte již, abyste prodávali, pracujte, abyste žili, a vyrábějte jen, co je vám k životu nezbytné.« A tak se provede ona »individuální revoluce vznešenosti a cti,« jež zachrání svět od kapitalismu a sedláka od války.

A skutečnost

K tomu si musíme připamatovat, že uznával-li francouzský sedlák nějaký zákon půdy, je to jen instinkt mít té půdy co nejvíce. Že ani za Gionova dětství a už po několik set let nežil sedlák mimo ostatní hospodářský svět samostatně »jako strom«. Byl jeho součástíkou nejdříve jako nevolník prostřednictvím svého pána a od revoluce jako vlastní pán. Je jím čím dál, tím více. Poslouchá v rozhlase ceny pšenice na světových trzích daleko za mořem, diskutuje ve správě obilního monopolu o cenách obilí doma, má všechno spíš na mysli než vrátit se k chudobě a obdělávat jen tolik půdy, aby hladu neumřel. Ba dostal se do tak úzkého styku se světem, že se přes telefon, rozhlas, elektrifikaci venkova a jiné pokroky cítí na své půdě tak osamělý jako nikdy před tím, nikdy neměl tolik chuti nechat tu půdu, přestože vynáší více než kdy dříve, a jít do měst, kde lze tak příjemně trávit volný čas. Nikdy nebyl útěk od půdy ve Francii tak epidemický jako dnes. Před dvěma lety vynutila Blumova vláda, že byl zákon o čtyřicetihodinovém týdnu rozšířen i na železnice. Udělala tak hlavně proto, aby mohla rázem opatřit zaměstnání 60.000 osobám z tehdejšího počtu 350.000 nezaměstnaných. Co se stalo? Nových míst na železnicích bylo sice 70.000, ale nezaměstnaní dělníci v městech z nich dostali ubohý zlomek, skoro všechna dostali na doporučení svých poslanců, zájmových institucí atd., venkovští hoši. Železnice byly zatíženy přespolečným personálem, počet nezaměstnaných neklesl, na venkově ubylo pracovních sil a rozšířila se plocha půdy ležící ladem. Tak vypadá skutečná situace, zatím co Jean Giono hledá ve hvězdách odpověď na politické otázky dne.

Vi, že je Česko-Slovensko

S hvězdného stanoviska se díval Giono také na krizi v září. V brožurce »Précisions« snesl doklady o své »činnosti« v té době. Nebyla malá. V předešlé stati jsem se zmínil, že byl mezi prvními, kteří podepsali hned na jaře manifest, kde protestují proti spisovatelům, kteří »se usnesli odložit všechny sváry a podat národu příklad bratrství«. Podobných manifestů, výzev, projevů atd. podepsal sám nebo s jinými v kritickém údobí celou sbírku. Jsou v té brožurě otištěny. Použil také vlivu, který má v organizaci mládeže, používající turistických útulen. Turistika jako masový zjev je ve Francii něco zcela mladého — přišla teprve jako následek Blumových reforem — a mládež, jež se na ni vrhla, vidí v ní více než zábavu nebo výchovu — div ne celý životní program. Světové události posuzuje tedy jen podle toho, mohou-li ohrozit její výlety či zajistit naopak příjemné výletní údobí. To sice není příliš vysoké hledisko a pochybujeme, že toto byl ideál Léo Lagrange, vlastního otce dělnické turisticky, kedyž

ji za Blumovy vládyrazil cestu. Ale tak mnoho z toho, co Blum dobře myslel, nakonec špatně dopadlo, poněvadž přecenil lidskou národu. Nuže, organizování »Ajisté«, jak se této mládeži říká, byli za Gionova vedení v září pro mír stůj co stůj. Je pravděpodobné, že si Giono smočil také v organizaci odporu uvnitř syndikátů a že pracoval s vůdci učitelů a pošťáků, kteří v dohodě s vládou zakročili v kritických dnech proti »politice pevnosti«. A dělal, jak sám píše, ještě jiné věci, při čemž se naivně domnívá — neboť je jistě upřímný — že ho měly úřady na mušce a sledovaly jeho pacifistickou agitaci. Úřady mu nechaly moudře tu iluzi nezákonnosti a mnuly si ruce. Giono pracoval pro ně, aspoň v tom okamžiku.

»A teď všichni chápou, že logickým následkem Mnichova je obecné odzbrojení. Neodzbrojit, znamená říci národům, že byli ošizeni.« Události přesvědčily Jeana Giona velmi brzy po Mnichově, že ti, pro něž před Mnichovem pracoval, vidí ty logické následky Mnichova trochu jinak.

Ve všech těch projevech a poselstvích v předmnichovských dnech Jean Giono o Československu vůbec nemluví. Ve svých »Précisions« laskavě přiznává: »Vím, že je Československo.« Načež odbude jeho existenci a jeho zájem na událostech v září přesně osmi řádky, jež raději nepřeložím. Nebyly by asi zabaveny; ale existuje také censura národního studu, jež mi brání tisknout jisté věci, pokud jsou některé vzpomínky příliš živé a bolestné. Osm řádků, to je málo. Ale prosím vás, dívá-li se člověk na svět s výše hvězdy Alfa nebo se zadního konce mléčné dráhy, není divu, že se mu ta naše republika zdá tak maličká. O Jeanu Gionovi jistě ještě uslyšíme. Ale zřídka už budou mít asi rozumní lidé radost z toho, co od něho a o něm zaslechnou.

Miroslav Mičko:

Přiznání k Alšovi

Ano, zpovídáme se mu dnes ze své vděčnosti, přiznáváme se k němu jak děti ke svým starým rodičům, na něž zapomínaly v pýše popanštělců. Je nám dnes blízky; vracíme se dnes k němu jak v bezpečnost domova s křížovatek cizího světa, ranění a ponížení, hledáme u něho útěchu a lék.

Ne že bychom byli kdy přestali oceňovat jadrnost a výraznost jeho kresby, ne že bychom ho byli neměli rádi. Ale jeho dílo bylo nám čímsi tak samozřejmým a všedním, že jsme si je ani neuvědomovali, tak jako si neuvědomujeme kouzlo rodné řeči, dokud jsme mezi svými, tak jako si neuvědomujeme lásku k drahé bytosti, dokud se o ni nezačneme chvít. Tak, krvácejíce ze svého češství, chápeme zplna smysl a dosah Alšova díla, tohoto evangelia češství.

Evangelium — není opravdu vhodnějšího slova, které by v sobě shrnulo vroucnost a hloubku tohoto díla, které je skutečnou obrázkovou biblí, královstvím, do něhož mají přístup jen lidé čistého srdce, děti a ti, kdo si zachovali své dětství, zarmoucení, prostí a chudí.

Všichni cítíme Alšovu českost, třebaže bývá chápána zhusta velmi povrchně, jako by ležela jen v jeho tématech a v národopisném svérázu. Zatím to je při své zřejmosti cosi velmi tajemného. Je to milost bohů, dar sudiček, předznamenáný už jeho jménem, které je spojením dvou staročeských křestních jmen; už

z něho zaznívá ten nenapodobitelně domácí zvuk, už z něho číší ta srdečnost a bodrý úsměv, už ono napovídá sousedskou nelíčenost jeho umění.

Pohleďte na jeho dětské jesličky, které čmárá jako usmrkané klouče na útržky papíru (dříve než umí psát) — již zde je hotový, již zde je v zárodku celá rázovitost jeho kresby. V tom právě je zázrak a tajemství jeho tvorby, jak zachovává okouzlení dětského zraku, jak je bezprostřední, nevinná a nedotčená. Sledujte jej na jeho italské cestě. Neúplatný ve své věrnosti sobě, dívá se na všechno očima prošťáčka, nesveden nádhrou a leskem cizí kultury. Místo aby seděl na bobku před velkými mistry a pilně kopíroval v proslulých obrazárnách, pozoruje život italského lidu, a spokojeně si kreslí své bersagliery a sklenice divného tvaru, z nichž pije výborné víno. Neozve se v něm nejistá závist před mistrovskými díly, pochybovačné měření vlastního talentu, nepocítí potřebu napodobit a učit se na cizích formách — tak je svůj, sám sebou jist a pln bohatství tvarů.

Nepřestane se naklánět nad studií svého dětství, z ní váží celé své dílo. Odcizuje se nám v té míře, jak se sami odcizujeme dětství. V něm je znovu nalézáme, vůni domova, své ztracené dětství, s jeho omámením věcmi dosud novými a podivnými, s něhou a šířostí rodného kraje, který je chlapci dosti prostraný pro všechna myslitelná dobrodružství, s jeho pohádkami, popěvky a hrami, s jeho nadějemi, s důvěrou, jež nebdá zklamání, a s jeho čistotou. Usiluje o dětství a dobývá si je každou kresbou. Tento pohled zpátky není jen steskem po čemsi zašlém a ztraceném, ale i pohledem doufání a víry, potěchou a posilou. Vrací se do svého dětství, aby znovu získal to bezelstné bratrství srdcí, jež ztrácí v městském prostředí, vrací se do dětství národa, aby se dobral jeho mythické jednoty a aby příklady jeho minulé slávy učinil příkazem velikosti budoucí. Je na hony vzdálen bezduchého historisování soudobých malířů. Nešťárá se v minulosti za pouhou zajímavostí a kostymovou pitoreskností, před jeho obrazy z historie nemáte ani na okamžik dojem čehosi pracně vypreparovaného, lhostejných panáků v ztrnulých pózách, ošacených do dějinné maškarády; postavy, jež vyvolává k životu, nejsou vyčichlé podsvětní stíny, ale krevnaté zjevy v plnosti svého bytí, žijící silou jeho touhy.

Alšova českost zní společně s jeho lidovostí. Rozpoznáváme ji v jeho postavách — jsou to vesměs prosté, výrazné a nenalomené charaktery, celé jakoby z jednoho kusu. Hle děti, živé, přirozené, hrající si děti — kdo je takto vidí a takto je dovede udělat, dovede všechno. Hle, cikáni, vojáci, sedláci, židé, zbojníci, husité, Praslovani, všichni z jadrného dřeva.

Rozpoznáváme ji ve formě, která hřeší proti akademickému pravidlu, jako lidový popěvek hřešívá proti gramatice, v té formě, která, kreslic postavy a věci, snadno přechází v prstonárodní ornament, v čáře uzlovité a sukovité a zdánlivě zašmodrchané a přece jasné a nejvyš čitelné.

Alšova lidovost koření zajisté v jeho dětství, je dána původní vlohou jeho talentu a okolím, ve kterém vyrůstal, ale nebyla jen tak zadarmo. Změřme jen dráhu junáka Alše od cyklu *Vlasti* k obrázkům do snáře — dráhu titána, který vtrhává na Olymp a končí jako šumař na jarmarku, jež sbírá měďáky do své

čepice (ale huďte si při tom spokojeně svoji písničku). Tím jsme změřili jeho cestu k lidu a lidovosti. Ať si to sám pocítoval jako prohru a zklamání, lituje, že mu nebylo dáno vyběít se v úkolech monumentálních, třebaže i nám se někdy jevílo jeho dílo z perspektivy mladého rozběhu jen zlomkem, dnes se nám zdá, že takto naopak zákonitě a logicky vyvrcholilo.

Je sice jakási tesknota v myšlence na velkorysé dílo, gigantické rozměry a titánské duchem, k němuž se Aleš zdál povolán. Ale tento národ, zdá se, potřebuje více umění pro chudé, jakým je v nejlepším slova smyslu umění Alšovo: prosté, skromné, neokázalé, ale živné jako chléb a s čarovnou silou léčivých bylin.

Tak lidovost, jež byla dána Alšovi do vínku, se mu stává klétkou i posvěcením. Naplňuje jeho dílo i legendu jeho života: vyšlý z lidu, jeho výtvarný písničkář, jeho zpodobitel a oslavitel, neodcizí se mu a nepopanští se, zůstává sprostým řemeslníkem.

Sám na svém vlastním těle zakusil strasti i slasti dělného lidu. Kreslí-li jeho trudnou cestu za chlebem, to proto, že sám tak putoval s žebráckým rancem na zádech, se zlostí proti pánům v srdci. Sám pláče se svým sirotkem, zatíná pěsti se svými zbojníky, humorně si ulevuje s tuláky v čas nouze: Blaze tomu, kdo nic nemá, nestará se, kam co schová.

Tak v žádné ze svých kreseb není vzdálen a srdcem neúčastný. Tulák se svými tuláky, bohatýr mezi bohatýry, husita v Žižkově vojsku, zbojník v družině Jánošíkově, chlapec ve skupině skotačících dětí, pasáček pod kapucí z pytloviny. Všude se setkáváme s ním samým. A to právě činí jeho kresby tím, čím jsou především — setkáním s člověkem. Není v nich pouhá virtuosita vše dovedoucího kreslíře, ale tep života, tep bezelstného junáckého srdce.

V dnešní naší situaci nabývá zas zvýšené časovosti otázka tendence uměleckého díla a služebnosti umění. V Alšově díle ji vidíme rozřešenu. Jemu byla věc v zásadě jasná. Nesloužil umění, ale uměním národu. Ale právě, že je to služba poctivá, nesená nejčistší láskou a podporovaná při tom nadáním tak původním a jaderným, umění na to nikde nedoplácí, spíš získává. Jeho čára, sděluje a nabádá, se nikde nezpronevěřuje svému prvnímu poslání, aby utvářela.

Jeho současní posuzovatelé, i takoví, kterým nechyběla dobrá vůle, mu přiznávali poetičnost nápadů, ale upírali mu technickou pohotovost. Nemůže být hrubšího neporozumění. Výtvarně pevná podstata jeho umění přetrvala revoluce všech uměleckých směrů a nejradikálnější obrazoborci a přehodnotitelé hodnot se poklonili před její ryzostí. Jen si zakryjte část jeho kresby a studujte odděleně i nepatrný zlomek její, prohlížejte si ji kousek po kousku a poznáte, co tvarového bohatství je tu na každém čtverečném centimetru, jak tu žije a raduje se ze svého bytí i zakutálené jablko, lupení prosté byliny, strom, bodlák podle cesty, chochol, kozišina, jilec meče, kterákoliv věc. Jeho linie se rodí po zákonu organického růstu; je sama tragická v obrazech tragických dějů, hrdinská, kreslí-li bohatýry, něžná v lyrických písních.

Lze říci, že Alše spasila ne jeho básnická fantazie, ale navzdory jí jeho malířský realismus. Není to ovšem realismus těch, kdo kopírují přírodu, ale realismus nápodoby tvůrčího činu božského. Tkví v Alšo-

vě lásce k tvorstvu, z níž má jeho čára přízvuk chvály a díkůvzdání, v jeho zálibě v rozmanitosti jevů. Není mu věci dost obyčejné, aby se k ní dojat nesklonil a pečlivě ji nestudoval ve všech jejích zvláštnostech. Ale jeho tvůrčí metoda není určena jen tímto studiem přírody. Neokresluje věci, ale je s nimi jedno a znovu je ze sebe tvoří.

Umění Alšovo je umění vnitřní pravdivosti. Pouhým náznakem, několika čarami vyjádří to, oč se jiní marně snaží zoufalým hromaděním detailů. Jen si srovnajte zkratkovitou a hutnou krajinu Alšovu s fotograficky minuciálními krajinkami jeho věhlasného současníka Liebschera. Zatím co Alšovi zázračně vznikají pod rukou živé a dýchaající organismy, vede si Liebscher při své věrnosti k modelu jako starožitník, slepující střípky; a výsledek je cosi ponurého, nehybného a stínového.

U Alše máme hluboký dojem skutečnosti přes to, že jeho čára nikde neotročí modelu, naopak, těší se ze své volnosti, skresluje, zdůrazňuje, zamlčuje, přehání, idealisuje a bájí. Vizte třeba toho zarmouceného čertíka s iniciálou Z, žalostné stvoření s křivými rohy, jež ukradl dvěma různým zvířatům, s protáhlým převislým nosem; linie svévolně překrucuje a překračuje anatomicky možné tvary, skresluje tělíčko a tvář v groteskní znak, a přece nese pečeť naprosté pravdivosti. Je to tím, že Aleš tvoří v duchu skutečnosti.

Ne že by v jeho úžasném díle nebylo kazů a slabších míst. Není to ani jinak možné při improvisační snadnosti jeho práce a při počtu jeho kreseb, vynucených často nutností obživy — ale jsou to právě jen kazy a slabosti ojedinelé chvíle.

I zdánlivá prohra mění se mu v záminku k vítězství. Co se na příklad stalo s barevnou vlohou Alšovou, která tak elementárně zažehuje jeho mladé obrazy? Dal se vskutku odradit hlasy, které na něho volaly, že neumí malovat? Vystačíme s vysvětlením, že neměl na barvy? Vrací-li se později tu a tam k barvičkám, nemá již jeho barva onu dynamiku vášně, onen romantický svit a živelnou plnost, je to podružný prvek, podřazený kresbě: věcně a vypravěčsky kolojuje. Znamená to ústup?

Snad opravdu Aleš přestal malovat, že neměl na barvy. Ale pak to byl jen vnější prostředek jeho daimonia, nástroj jeho vnitřního osudu. Jeho barevná vloha byla obětována jeho nadání kreslířskému a jako nezániká žádná síla, tak i ona se projevuje sublimována v jeho tušových kresbách, dává zjihnouti černým čarám, splétá je v trpytivé mihotání, rozchvívá je živým neklidem.

V povaze kresby vůbec je jistý analytický a rozumářsky střízlivý rys, kresebná linie je již svou podstatou pužena k tomu, aby suše zaznamenávala. Ale černá Alšova čára má šťávu, nespokojuje se zjednodušujícím obrysem, ale laská se s objemem, hmotou a povrchem věcí, obemyká plnost všech jevů a zachycuje i barevný opar. Toto je krajina v dešti a ta se sluní v žaru poledne; podzimní vítr vane řídkou korunou a tady rozkvétá mez všemi polními kvítky.

Tak bohem nadaný malíř nezpronevěřil svoji hřívnou a zůstal malířem i v černých obrázcích. Povolán k velikosti nedal se ubít a byl-li donucen ilustrovat

lidové kalendáře, zatím co snil o freskových cyklech, učinil z těchto ilustrací arcidíla.

Prohlížíme-li dnes obrázkové časopisy z konce století, takovou Zlatou Prahu, jež udává tón a směr uměleckých zálib měšťácké společnosti, je nám trochu divně z toho slazeného bláta a přijdeme-li v té poušti na Alšovu kresbu, s úlevou vydechujeme. Zatím své době, oslněné snadnou okázalostí slavnostních kýčů, horující pro lidovost, ale napomádovanou a učesanou pro salon, byl tuze kostrbatý, ba sprostý tento kreslíř zdánlivě nenáročný a prý nepřiliš umělý. A ejhle — strčil do kapsy všechny slavené současníky.

Dívám se na fotografii Brožíkovu. Hle, modla svého věku, osoba oficiální a veskrze zralá pro Akademii, ověšená řády a navoněná čerstvým šlechtictvím; tvář ztrnulá v povýšeneckou masku a čelo, příbytek docilního ducha.

A tady je Aleš, dobromyslný tloušťík se zarudlým nosem, veselý kumpán, druh sprostných lidí, přítel dětí a bratr všeho stvoření, ošuntělý strejda s kapsou věčně prázdnou, poctěný k šedesátinám pensí »z mílosti«, vysmívaný, ostrakovaný a ostouzený, ale živý a nezdolný, a přece nakonec vítězící nejslavnějším vítězstvím — srovnajte si ty dva.

Dnes se nám Brožík jeví jako pouhý ilustrátor historických výjevů, dost málo vtipný při své honosnosti, a v jediné kresbě opovrženého ilustrátora, v takovém sv. Jiří, či v temné figuře hejtmana Čapka, prchajícího od Lipan, shledáváme více monumentality a hlavně malířské ryzosti, než v nevím kolika čtverečných metrech Husa před koncillem.

Hlasateli heroismu a tvůrce hrdinských postav, sám vlastním životem jsi básnil hrdinskou báji. Skutečný tvůrce mezi příživníky umění, kteří tě předstihovali v úspěších a slávě, věřil sis, když ti nevěřili jiní. »Ať někdo zkusí udělat takové panáky,« odpovídal jsi jim, vědom si své ceny, a když na tě volali, že jsi nedouk, který se nikdy nedostane nad pouhý náčrt, spokojil ses skromným úsměvem, jenž ironicky zastíral tvou pýchu: »Já si zůstanu při svých skicích.« Kašlal jsi na slávu, ale těšilo tě, že mladí a nejmladší, kteří zavrhují všechno staré umění (jež mělo vrásky již při svém narození), se pořád hlásí k tobě. A této radosti bys nebyl zbaven ani dnes, kdy již bylo tolik pohřbeno, zatím co tvé dílo je svěžeji než jindy.

otázky a odpovědi

Dopis generála Fauchera a odpověď

I.

Saint Maixent l'École, 8. února 1939

Pane redaktore,

dovolu mi, abych Vás upozornil, že informace a úsudky o francouzské vojenské misi, obsažené ve Vašem článku »Kdyby byla vypukla válka«, otištěném v Přítomnosti dne 18. ledna, jsou naprosto nesprávné.

Následující stati tohoto článku zasluhují, aby byly obzvláště vyzvednuty: »Proč jsme se stavěli do odporu na této absurdní dlouhé hranici? Na to je jediná poctivá

odpověď: Poněvadž to bylo ve francouzském plánu a poněvadž francouzská vojenská mise, jejímuž slovu jsme musili naslouchat... věci u nás tímto směrem vedla. Zastupovala zájem Francie... ale francouzská mise v době, kdy existovala už jen Francie Bonnetova, si počínala bujaře, jako by ještě žila slavná Francie Clémenceauova a Fochova. Vypracovala ofensivní plány pro pomocné národy, vybudovala naše opevnění tak...«

Konstatuji, že francouzská vojenská mise věci nevedla vůbec, nevypracovala ofensivní plány, nevybudovala čs. opevnění.

Myslím, že Vám bude snadné, abyste si to, co uvádím výše, dal potvrdit od kompetentních úředních osobností česko-slovenských.

Dodávám, že bych nikdy nezůstal v čele mise, kdyby francouzská vláda bývala měla úmysl pověřit misi takovou úlohou, kterou podle Vás hrála.

Doufám, že uvedete pravdu na správnou míru tak, aby čtenáři Přítomnosti nebyli na omylu, kterého jste se sám dopustil, jistě ne úmyslně, o čemž jsem přesvědčen.

Prijměte prosím, pane redaktore, projev opravdové úcty.

L. Faucher

II.

Pane generále,

vyhověl jsem snad aspoň částečně Vašemu přání, obrátil-li jsem se ne sice přímo na »kompetentní úřední osobnosti«, jejichž volnost vyjadřovací na veřejnost jest, jak známo, omezena, nýbrž na osobnost, kterou jest nesporně pokládati za znalce. Přijímaje osobně uctivě všechna Vaše ujištění, prosím Vás, abyste si laskavě přečetl odpověď oné osobnosti.

Prijměte, prosím, projev mé skutečné úcty.

F. Peroutka

III.

Praha 25. února 1939

Pane redaktore,

generál Faucher má asi formální pravdu pro svou osobu, Jeho předchůdci v letech 1920 až 1925, generál Pellé a Mittelhauser, šéfové francouzské mise, byli zároveň náčelníky československého hlavního štábu. V této druhé funkci náčelníka štábu, ovšem ze služební povinnosti »věci vedli, vypracovávali plány a nebudovali opevnění«. Tehdy francouzská válečná doktrína byla ofensivní. Že nebudovali opevnění, dokazuje, že jejich plány odpovídaly doktríně a byly ofensivní.

Generál Faucher od roku 1925 byl pouze šéfem francouzské vojenské mise a poradcem československých činitelů. Rozsah jeho funkce není veřejnosti znám. Smlouva o misi je jistě důvěrná. Kompetentní úřední osobnosti československé, jsou vázány úředním tajemstvím. Mohly by Vám jen formálně odpovědět, že »podle znění smlouvy francouzská vojenská mise věci nevedla vůbec, nevypracovala ofensivní plány a nevybudovala čs. opevnění«.

Jinak tomu je s pravdou věcnou. Dotažte se československého občana, čtenáře úředního tisku za posledních dvacet let, jak se jevil úkol a význam francouzské vojenské mise podle zpráv, proti kterým francouzská mise neprotestovala. Její mlčení a trvalý pobyt v Praze dokazovaly souhlas s tím, co bylo psáno o jejích úkolech a významu.

Spoluodpovědnost francouzské vojenské mise za válečné plány vysvítá z těchto faktů:

Mise úradovala v budově ministerstva národní obrany. Vždy o Novém roce a 28. říjnu blahopřál generál Faucher spolu s generálním inspektorem a náčelníkem hlavního štábu za čs. armádu vrchnímu veliteli branné

moci, prezidentu republiky. To je symbol. Vždy ve čtvrtek, podle zpráv tisku, byli přijímáni v audienci vrchním velitelem vojenští hodnostáři: generální inspektor, náčelník hlavního štábu a generál Faucher. Z tohoto trvalého pravidelného styku generála Fauchera s vrchním velitelem lze soudit, že úloha šéfa francouzské vojenské mise přesahovala rámec porad úzce technický a zasahovala do oblasti strategické, to jest vojensko-politické, to jest do plánů.

Českoslovenští vojáci přinesli si ze čtyř- a šestiletých bojů na všech světových bojištích množství vojenských zkušeností. Mnozí z nich a celá třetina československého důstojnického sboru, převzatá z bývalé rakouské armády, měla předválečné zkušenosti mírového výcviku. Oblast, ve které snad bylo zkušeností nejméně, je právě oblast vojensko-vědecká, to jest vypracování operačních plánů a stavba opevnění. Prostému rozumu zdá se samozřejmé, že francouzská vojenská mise byla pozvána vládou, aby radila tam, kde bylo nejméně zkušeností, to jest v oblasti operací a plánů. Bylo by dobře otázat se generála Fauchera co dělal v MNO dvacet let, když »nevedl věci a nevypracovával plány«.

Připouštím rád, že je sám nevypracovával. Ale není pochyby o tom, že o nich věděl. Účastnil se vojenských cvičení a válečných her, které jsou s větší nebo menší obměnou, zkouškami části plánu. Byl-li poradcem, jeho rady musely se týkat vojska v prostoru a čase, tudíž válečných plánů.

Viděl na cvičeních součásti plánů, žil u nás bezmála dvacet let. Byl s armádou v denním styku. Měl všude přístup, o vše se zajímal. Uměl slušně česky, viděl do poměrů, měl řadu spolupracovníků. Nemohla mu tudíž upít neúměrnost československých sil a branných příprav k úkolu, který kladla armádě politika. Nevypracovával snad sám plány, ale poměr čs. vůdčích činitelů a jejich důvěra k němu, jako generálu spřátelené moci, měly mu být pohnutkou, aby se zamyslel.

Měl možnost každý čtvrtek mluvit s vrchním velitelem, musil přece cítit, že jako příslušník vítězné armády požívá u vrchního velitele co nejvíce důvěry, co do odbornosti.

Tato důvěra, věnovaná chefovi francouzské vojenské mise, jej zavazovala. Buď se měl zajímat o plány, je posoudit a schválit, nebo na nedostatky upozornit a eventuálně i odejít. Jelikož setrval na místě a účastnil se hlášení u nejvyššího velitele, vzbuzoval dojem, že nese odpovědnost jako příslušník zkušené francouzské armády. Mělo být zřejmo myslícímu vojákovi již dávno, že československé vojenské prostředky jsou neúměrně k úkolům, politikou kladeným.

Jak mohlo ujít činitelům francouzské vojenské mise, že francouzské letectví upadá, že Francie je zadržena na Rýně, že nebude chtít poslat svoje syny umírat za neznámé zájmy málo známého Československa, že i při nejlepší vůli pro přílišnou vzdálenost vůbec Československu pomoci nemůže, zejména od chvíle, kdy si nepřátelila Itálii? Jak mohli přehlédnout, že sovětské Rusko je silné jen svou propagandou a boje neschopno pro nedostatek komunikací, chaosu ve velení i hospodářství? A nakonec, jak mohli doufat v úspěšnou obranu Čech a Moravy i v případě zásahu všech spojenců, při neopevněném Slovensku, nejasném poměru Maďarska a Polska k nám, při naprosté letecké převaze Německa, špatných našich komunikacích z východu na západ a okolo Prahy? Francouzská vojenská mise setrvala, zdá se, v pojmech a představách roku 1918.

Omezila-li se mise na skromný úkol učitelky teorie, pak úloha, kterou hrál generál Faucher v našem armádním životě, byla nadměrná. Spoléhal-li na francouzský systém »D«, to jest na improvizaci v poslední chvíli, čili, že se poměry samy nějakým zázrakem příznivěji

upraví, nebylo to spravedlivé vůči důvěřujícímu Československu, které věřilo ve vážnou, odbornou spolupráci v zájmu životů svých synů. Nelze předpokládat, že by Francie byla ponechala na službě u nás a povyšovala generála, který by nedovedl správně posoudit situaci v tak příznivých zpravodajsky podmínkách. Zbývá tudíž jen hypotéza o úkolu mise, kterou jste, pane redaktore napsal v Přítomnosti: »Češi a jiní pomocní národové nechť za jakýchkoli obětí zdrží Němce, dokud Francie nebude hotova se svou mobilisací.«

Francouzská vojenská mise dvacet let přijímala veřejné díky a vyznamenání za spolupráci, ještě letos 31. ledna, když odjížděl náčelník štábu plukovník Flipo. Generál Faucher dopisem pozdě se snažil vyvolat formální důkaz, že »nic nevedl, nevypracoval a nebudoval«. Zatím stačí snad archiv čs. novin k tomu, aby byla o zřejmá tragická vina. Časem jistě bude zřízena historická komise, která zjistí fakta, i důvěrná, o působení i metodách francouzské vojenské mise a o jejím rozhodujícím vlivu na optimistickou politiku nešťastného Československa. Je to svrchovaně nutné proto, aby příští pokolení spoléhalo více na vlastní síly a bylo méně lehkověrné.

Přijměte atd.

dopisy

Dopis z lidu generálu Medkovi

V Praze dne 17. února 1939

Vážený pane redaktore!

Každá středa v týdnu stala se mi polovičním svátkem, protože každé vydání Vašeho týdeníku je pravou rekreací. Zasluhu o to má uvědomělá snaha Vaše a Vašich spolupracovníků a přispěvatelů u naprostou objektivitu Vašich článků a dopisů. V nynější době, po všem tom křiku, zrůdování, hlásání nových pravd i polopravd, volání po předělání duše národa, atd., potřebujeme my všichni průměrní lidé, kteří si troufáme také tvořit část národa — kus pravdy, snahu po pravdě, objektivní vysvětlení, poučení. Toho se nám dostává značnou měrou obsahem Vašeho listu, až na malé výjimky.

Tuto výjimku nejnověji tvoří myslím dopis pana generála R. Medka o pitomých řečech a o slovanském štekání. Ne proto, že by p. Medek neměl právo zlobit se na lidi, kteří se ještě nevybrali z toho chaosu, který jsme prodělali v srdcích i hlavách, ale proto, že zveličuje a div ne generalisuje. A to je myslím právě tak nebezpečné jako »pitomé« řeči mluvků, a právě tak nepraktické, jako hlasy o státu ultranárodním, bolševickém, převážně zemědělském, totalitním, důsledně anti-semitským.

Nutí mne to k odpovědi p. Medkovi, s dovolením, přes Vaši kontrolu, pane redaktore.

Ostatně pan Medek sám mluví jen o hrstce jakýchsi mluvků. Tomu ovšem odporuje, že již o několik řádek níže píše o našem lidu, který po dvacetiletém masarykovském »realismu . . .« atd. a hned dále: »Tyto a podobné řeči vynesly nám páté a šesté pásmo«! Tomuhle přece jistě ani pan Medek doslova nevěří. Zdá se to trochu primitivní, tvrdit, že kruhy v říši s panem říšským kancléřem v čele, posuzují náš stát a národ podle toho, co si někde ve Zlámáné Lhotě, dva tři mluvkové při »plesání« a u hraběcího piva vykládají!

Lid je takovým, jakým ho (krátce řečeno) souhrn okolností udělá. Masarykovský realism, třeba v uvozovkách (a nevím, zdali o něm všichni již víme dosti), náš lid rozhodně nezkažil. spíše naopak. Víme, že již jeho vůle dát lidu vzdělání a zase vzdělání, nám ho přiblížila. Ne vzdělání, pro získání teplého místa u státu, ale třeba jen tak pro povznesení srdce i ducha.

A vidíte, my, obyčejní lidé, příliš ani nezazlíváme. Chápeme ten všeobecný vztek na nás na všechny (včetně p. M.), na celý »přátelský« svět od západu, kolem severu až na jih, na osud i na pánaboha (ti hříšnější) — že to s námi tak mizerně dopadlo. Ale každý to projevuje jinak: Někdo slintá na papír (abych užil rčení p. Medka), někomu kypí žluč, kazíc tak trávení, hrstka mluvků zpívá pitomé písničky a žvaní, obrovská většina mlčí a chápe neobvykle těžkou situaci státu, přeje vládě s předsedou v čele, aby nás z povšechné šlamastiky, bez větších škod, dostala. Jsme jistě také všichni k této snaze ochotni dáti svoji skrovnou podporu.

Nemyslím však, že k tomu je třeba zavádět nově metody a vzory. Držet se osvědčené tradice ve výchově, nelzám charakteru, nekřivit se, ale zůstat v tom dobrém rozumně sví, nám může získat a udržet úctu jiných i samých k sobě. Lásku přec od nás nikdo nežadá, může stačit aspoň přesvědčení, že daného slova nerušíme.

Vidíte, my drobní lidé jsme stále optimisté, neboť nás sílí víra, že s námi žije duch národa, tvořený postavami, počínaje pohanskou kněžnou Libuší, sv. Václavem, Husem i Zikou, Komenským, Chelčickým, Dobrovským, Havlíčkem, Palackým i Nerudou, ale ovšem samozřejmě také Masarykem. Že ještě nepočítáme s kdesjakým vládcem večerníku nebo i deníku není zatím národu na škodu. Vidíte, pane Medku, my všední lidé nezůstaneme trvale škarohlídy.

Ponechme lidem tolik času, kolik je třeba aspoň, řekněme na skorozlomeninu vazy a zhroucení duše s komplikacemi a oni se vyléčí. Není třeba pro poťouchlý skutek nějakého anonyma, odvozovat poruchu myslí našeho lidu. Vždyť slyšíme i v dnešních časech z odpovědných úst, že náš lid je střízlivý, rozvážný, pln životního optimismu, schopný, pracovitý, s takovým můžeme atd. Básníkovou povinností by bylo, když ho prozřetelnost k tomu vyzbrojila, jít mezi ten náš lid, kde ještě někdo tápe, a slovem mluveným i psaným poučít, vysvětlit, otcovsky poradit, se srdcem teplým a hlavou chladnou, snažlivě. Tomu náš lid porozumí a na to má konečně jako kulturní národ právo. Vždyť těch rozporů v nazírání na situaci, vlastně při dobré vůli ani není, a není také třeba žádnou složku hazardně z národa vylučovat! Při naší početnosti! Vždyť i v armádě se výchova provádí apelem nejen na kázeň, ale i na rozum a cit, lásku k idej, kterou nám je svoboda vlasti. A zaplať Bůh, s armádou, s panem ministrem armádním generálem Syrovým v čele, je národ jistě spokojen. Opak je jen fantazie nebo zlomyslnost. Vidíme tedy, že náš lid chápe těžkou práci vlády a jejího předsedy.

Tuto naši mentalitu znají i Němci nacionální socialisté, jak vidno z dopisu jednoho z nich z Brna v stejném čísle »Přítomnosti«. Nás nyní zajímají předně věci hospodářské, sociální a kulturní. Sledujeme jejich řešení kruhy vládními i mimovládními, a těšili bychom se z toho, aby se u nás ujal tradice spolupráce bez násilného usměrňování. Budme tedy všichni trochu realisty a nepíchejme dále špendlíčkem.

Nedělám si naději, že těchto trochu mnoho a neumělých ale zato procitlých řádků bude dostatečnou odpovědí na žaloby pana generála Medka. Domnívám se však právem, že takto čtíme svou věc my drobní lidé.

V dokonalé úctě

J. T.

Páté a šesté pásmo

Vážený pane redaktore,

P. generál Medek napsal ve svém dopise také tyto dvě věty: »Tyto a podobné řeči vynesly nám páté a šesté pásmo, jichž by snad před tím nebylo.« Vy sám k tomu jste poznamenal: »Nevím přesně, zda, jak píšete, takové a podobné řeči nám vynesly páté a šesté pásmo, ale vím dosti přesně, že by nám mohly vynést nyní mnoho zlého a tragického.«

Nejsme ještě tak daleko od událostí podzimmích, abychom mohli klidně přijímat vznik takovýchto legend a abychom dovolovali sváděti vinu za stanovení hranic na lid, který nutně musel ztratit orientaci v dobách tak pohnutých.

Mnichovská dohoda ustanovila v článku čtvrtém: »Postupně okupace německým vojskem převážně německého území začne 1. října. Čtyři pásma, označená na přiložené mapě, budou obsazována německým vojskem v následujícím pořadí: pásmo I. — 1. a 2. října, č. II. — 2. a 3. října, č. III. — 3., 4. a 5. října, č. IV. — 6. a 7. října. Zbývající převážně německé území bude ihned zjištěno mezinárodní komisí a bude obsazeno německým vojskem do 10. října.«

Mezinárodní komise začala se radit o tomto »zbývající převážně německém území«, to jest o t. zv. pátém pásmu dne 3. října, ale německá vojenská správa vypracovala si svůj vlastní návrh hranic pátého pásma a předložila jej československé vládě k přijetí nebo zamítnutí. Český národ byl v prvních dnech říjnových tak zdrcen katastrofou, že sotva mohl bájít o změnách, které přijdou, a německé vojenské vedení sotva asi bylo začátkem října takového založení, aby se ve svých rozhodováních dalo věsti tím, co si český lid tehdy mezi sebou povídal.

Po stanovení linie okupační (tak zvané hranice pátého pásma) měla mezinárodní komise ve smyslu 6. článku mnichovské dohody provést konečné určení hranic. Ponechala je velmi ráda přímému jednání mezi delimitační komisí českou a německou. Velmi dlouho trvalo, než komise německá byla hotova se svým návrhem konečné hranice. Ohlašoval se začátek jednání, hned se zase odkládal, ohlašovalo se hned

jednání toliko mezi předsedy komisí, hned zase jednání v komisi. Nebylo těžko uhodnout příčinu těchto průtahů. Mezi sudetskými Němci byly proudy, které chtěly uskutečnit nejradičalnější program všenečecký z doby předválečné. Z jejich středu přicházela memoranda, žádající na příklad pro Německo Olomouc s celým pozadím a dokazující, že tím bude anektováno »jenom« 180.000 Čechů. Žádalo se Brno, Moravská Ostrava atd. S tímto německo-suletským radikalismem, domáhajícím se připojení kdejaké německé menšiny, kdejaké obce, která kdysi bývala německá, kdejakého ostrova a ostrůvku a snažícím se zúžití české území (zejména na Moravě), co nejvíce, musela zápasiti berlínská místa, jestliže chtěla aspoň nějak zachovat ducha mnichovské dohody. Výsledek tohoto vnitřního zápasu umírněnějších berlínských míst s radikalismem byla linie, která byla v polovině listopadu opět předložena česko-slovenské vládě nikoli k jednání, nýbrž k přijetí. Teprve, když česko-slovenská vláda — nemajíc jiné cesty před sebou, neboť co jí byla platná mezinárodní komise? — jí přijala, ale zároveň požádala německou vládu, aby znovu uvážila svůj návrh a zmírnila jej, vyšlo Německo této žádosti vstříc a vyslechlo po prvé přání české komise, na to samo zveřidovalo svůj vlastní návrh hranicní čáry a vrátilo něco přes padesát českých obcí asi s 23.000 obyvatel. Tak vzniklo šesté pásmo. Jeho hranice jsou výsledkem vnitřního jednání v německé komisí a výsledkem jistého vstříc vyjítí žádosti československé vlády. Jakou roli tu mohly mít »pitomé řeči českého lidu?

Ozývám-li se zde proti p. generálu Medkovi (do určité míry také proti Vám, pane redaktore), činím tak v zájmu historické pravdy. Tím nechci zlehčovati nikterak Vaš boj proti politickému primitivismu a naivitě. Jen prosím, abyste Vy sami neupadali zase do druhého extrému. Němci nejsou tak sentimentální, aby je dojímalý naše lidové nálady. Jsou tolik realističtí, aby věděli, že smyšlení lidu se nemění přes noc, ba nemají ani důvěru k takovým přeměnám. Znají však moc tisku, a proto velký pozor si dávají na náš tisk a ovšem na činy i slova vlády a lidí odpovědných. I to si uvědomují, že zaryté protiněmecké nálady v našem lidu vlastně nikdy nebylo. A nežádají také, abychom najednou jim prokazovali kdovíjaké city oddanosti. Nepřejí si jich, neboť jim nevěří. Jim imponují víc lidé přímí a sebevědomí, než ti, kdo se hrbí a bojí špetnout. A Němci ani nechtějí, abychom měli pocit, že se s námi mazlíli. Jim stačí, když si uvědomíme svoje položení v »německém životním prostoru«, když nic nebudeme podnikat proti jejich zájmům a budeme konat to, co konat musíme, poznavše toho nezbytnost. Jsou nesentimentální, a stojí na stanovisku, že slabý musí se podříditi silnému. Až přijdou k poznání, že silný má mravní povinnost vyjítí vstříc slabému, pozdvihnout ho a podepřít, být k němu ohledný a spravedlivý, nastane doba vnitřního vyrovnání českých s německými.

Jest nutno ovšem vésti český lid k reálnému a realistickému chápání situace, ale nesmíme dopouštět, aby se jeho šíje při tom hrbila. Neboť shrbené šíje a pokřivené páteře, to je dnes největší nebezpečí, které nám hrozí, větší než nebezpečí, že jsou tlachy, které pan generál Medek poslouchal na venkovském plese, a větší než jsou hrubosti, které Vám píší lidé, chodící v oblacích a beroucí své iluze za skutečnost.

Váš oddaný

Ant. Boháč

Otcové a děti

Mor. Ostrava 6. února 1939

Vážený pane redaktore,

dovoluji si Vám zaslat skromný projev do Vaší »Přítomnosti«, ačkoliv jsem o něj nebyl žádán. Leč znaje tendenci Vaší politické revue, vím, že lze otevřenými slovy promluvit o tomto palčivém problému, jenž se ať zdánlivě, či skutečně ocitá opět na mrtvém bodě. Byla-li v mnohých časopisech dána příležitost mladé a zejména starší generaci, aby promluvila o svých generačních strastech, zajisté dovolíte, aby se i u Vás ozvalo ono konstruktivní mládí, jež nedočkavě čeká na své uplatnění při rekonstrukci republiky. Doba je sice nabitá mnohými radami našich otců, jak bohabojně a skromně máme kráčet jejich šlépějemi, jak jejich životní zkušenosti mají být našimi vodítky a jak prý horečně tato doba čeká na naši mužnou generaci, která nemá prý podílu na státní kapitulaci. Ale, chyba lávky! Trebas jest naší synovskou povinností mluvit o otcích utivě, přece jen prominou tito ctihodní mužové, že my, jejich synové, se odvažujeme říci jim ve zdvořilé formě několik vět, jež bouří našimi rozháranými, mladistvými a nezkušenými nitry.

Budování druhé republiky bude totiž záležitostí především, ba výhradně naší, a to nás činí dnes tak trochu důležitými, neboť budování bude buď naší záchranou nebo naší smrtí. A proto chceme mluvit a rozhodovat o plánech tohoto budování společně s vámi, tátové.

Nejsme jako upřímní demokraté ve všem obdivovateli autoritativních režimů, ač jejich některé úspěchy jsou příliš pronikavé, abychom o nich neuvažovali. Jejich hybnost, průzornost, rozhodnost, průbojnost a výbojnost nazýváme dynamikou. Leč dynamika autoritativních režimů jest vlastně fakto-

rem mládí, ktoré jest ponejvíce hybnou pákou jejich úspěchů, dosažených ovšem často s notnou dávkou riskantnosti. Vzpomeňte si jen, že vůdcové a podvůdcové v autoritativních řežimech téměř nikdy nedosahují v začátcích své kariéry čtyřiceti let. V německém říšském sněmu, který zasedal 30. ledna, bylo 28 poslanců, kteří nedosáhli ještě ani třiceti let, nejmladší z nich měl teprve 26 let. Ba i to naše autonomní Slovensko vyslalo do ústřední vlády za náměstka předsedy vlády teprve 37letého Sidora, jehož vliv a význam na Slovensku denně roste. Je zajímavé, co 27. ledna řekl pražským novinářům: »Česko-slovenský poměr je poměr mladých Čechů k mladým Slovákům a to je otázka budoucnosti. Mladí Slovinci uplatňují se již v politice, ve vědě i v umění. Profil mladých Čechů v politice ještě nevidět.« Jak ovšem má se prakticky tento poměr mezi oběma národy zlepšovat, když mladí Slovinci na české straně nemají ještě partnerů, když veřejný život český je namnoze ještě v rukou našich otců!

Nedávno napsal Ant. Srba v »Národní práci« v souvislosti s tímto problémem: »Mladí lidé pracují rádi, ale přejí si, aby jim byl dán určitý pracovní úkol a aby byli vedeni osobnostmi, jichž by si vážili.« A dále ve spojitosti s naší národní katastrofou říká o své generaci: »Právě tito staří a zkušenější zabránili výbuchům zoufalství a rozvratu v zázemí a umožnili morálně i ukázněný ústup vojenský.« Drazí tátové! O té vaší zásluze v době naší velké tragedie řekněme si, že onen ukázněný ústup je zrovna největší pýchou nás nejvýše 40letých vojáků, kteří ve svém poctivém odhodlání a své disciplinovanosti strhli celý národ v zázemí k vypětí všech jeho národních sil. Statečnost této generace 23. září to byla, která přemohla ony výbuchy zoufalství v zázemí. Neberte naší neporažené armádě zásluhu, která vám nepatří. Nechtejte se stébla a přiznejte nám naše skutečné přednosti. My totiž ve svých letech máme také již své životní zkušenosti.

Generace od čtyřiceti do padesáti let byla prý většinou za války pobita a následky válečnými je zbytek této generace rychle decimován a pomalu mizí. Zde je právě příležitost k tomu, aby nastoupila generace poválečná, třebaš bez velkých zkušeností a vědomostí o starém Rakousku. Dnes je však třeba mítí více kontinuitu s budoucností, než s minulostí. Budoucnost budeme prožívat bezprostředněji a podrobněji, takže mikroskopicky, detaily minulosti nás nepoutají, leda její výstražky a poučení.

Opuští svá stará místa je lidsky těžké a pochopitelné. Známe přece pensionované strojívedce, kteří denně se plíží kol trati a s hodinkami v ruce kontrolují »své« vlaky, zda bez nich jezdí ještě ve svůj čas. Vědí dobře, že jejich nástupcové již nikdy »jejich« strojům tak rozumět nebudou, jak jim rozuměli oni.

Má-li ovšem druhá republika svoji rekonvalescenci již co možná nejdříve ukončit, potom je k tomu zajisté nezbytno, aby našla svoji duchovní rovnováhu. Pak můžeme započít teprve s její plánovitou výstavbou. Konstruktivního ducha jí ovšem mohou dodat patrně jen mladí, odhodlaní lidé, kteří touží po práci a jejichž vnitřním přáním je naplnit tímto konstruktivním optimismem celý náš život.

Ale oč ve skutečnosti jde u tohoto problému? Že totiž nebudeme mítí nikdy iniciativu ve svých rukou, budou-li naši odporcové nabítkou dynamikou mládí. Jak těžce a téměř beznadějně brání se ctihodný starý Chamberlain svým dvěma mladšími »dynamickým« kolegům z mnichovské konference. Není divu, že tak horoucně touží po míru, vždyť večer lidského života každý chce trávit v klidu a v pohodě. Útokům mladé energie lze patrně čelit jedině mladou energií, ať v životě politickém, kulturním či hospodářském. Třebas příčinou fašistických revolucí byly motivy sociální a nacionální, přece jen nelze zapomenout, že iniciátorem jejich byla mladá a mužná generace, která jsouc zproletarisována, vrhla se ve svém neštěstí na generaci, jež domněle zavinila její utrpení.

Věříme totiž v moudrost otců a hlavně v jejich lásku k nám, synům, kteří stojíce na své osekane hroudě, začínají hospodařit, při čemž jsou skromného názoru, že u nás lze vzájemný poměr otců a synů vyřešit bez kohoutích postojů, harmonicky a lidsky krásně, jak ani v této pokořené zemi není jinak možno.

Jaroslav Mokroš

listárna redakce

Češi, Němci a židé. K dopisům, které jsem od českých i německých židů dostal k článku pod tímto titulem v minulém čísle, odpovídám: 1. Nemohu ovšem nikoho naučit, aby správně pochopil tendenci článku; zdá se, že nejen autoři, nýbrž také čtenáři musí mítí talent; nechci nic vytýkat; chápu rozbolestěnou dnešní židovskou psychologii a chápu, že vidí obcházet příznaky; řekne-li mi člověk, nešťastný celou svou situací, že se blíží bulvárnímu tisku, přijmu to od něho pokorně, neboť mám pocit úcty před neštěstím, ať se jakkoliv projevuje; přes to by se snad mohl pochopit docela jasný účel článku, kterým zajisté nebylo přiložit českým židům polínko, nýbrž naopak jim odlehčit; 2. pokud se německých židů týká,

je to věc podle našeho citu tragická, ale nad naše síly; přihlásili se dobrovolně k německému národu, což znamená v posledních důsledcích, že se zavázali přijmouti osud, který jim tento národ uloží; my jsme příliš slabí, abychom se mísili do onoho vyrovnávání, které nastalo mezi německým národem a jeho židy; i tam, kde litujeme, nemůžeme pomoci; 3. citáty, co si některý Angličan nebo Francouz myslí o našem počínání v židovské otázce, jsou sice zajímavé, ale jsou to řeči farisejské; každému z Vás je známo, jakým způsobem český národ řešil židovskou otázku, dokud ho Anglie a Francie nepřivedly do Mnichova; také židovskou otázku — vedle mnoha jiných věcí — začal ve skutečnosti u nás řešit p. Chamberlain a p. Daladier; kritiky s této strany tedy jen velmi nelibě snášíme; shodím-li někoho s vozu, nesmím mu pak vytýkat, že leží na zemi; Francie ostatně neudělala pro židovské emigranty ani setinu toho, co my, a Anglie velmi si dává záležet na tom, aby bylo jasno, že jim dovolují pobyt jen přechodný; a to jsou země, které nežijí v nynější naší choullostivé situaci v střeoevropském prostoru; kdyby chtěly, mohly by nám jít příkladem napřed; sotva sneseme kritiku od Francie, která se zdráhá udělit jedinému židovskému emigrantu pracovní povolení; 4. že náš krajíc chleba je nyní o mnoho menší, každý ví; při jisté spravedlnosti mohl by každý dále pochopit, že vláda, má-li volbu poskytnout životní možnost Čechu nebo emigrantu, rozhoduje se pro Čecha; každý národ na světě by tak učinil a ostatně tak činí, jak vidíme z horlivého uzavírání hranic na všech stranách; proč my, kteří Mnichov prodělali, máme být tak přísně kritizováni těmi, kteří jej způsobili, je nad naše pochopení, jestliže ovšem neplatí, že na slabého se vždycky všichni sesypou; 5. netvrdil jsem, že židé způsobili v Německu inflaci; záměr censury ovšem způsobili, že to tak vypadá; 6. proti tomu, že židé měli nadměrný podíl na německém životě, nepolemisuje z dopisovatelů nikdo, ačkoliv to právě bylo jádro článku, který chtěl ukázat na rozdílnost židovské otázky v Německu a u nás a z toho vyplývající rozdílnou možnost řešení; 7. jsme-li immunní vůči německému vlivu nebo nejsme, to je věc, kterou si musíte vyjednat spíše s p. Chamberlainem než s námi; není nám nyní dovoleno být tak dokonale immunní, abychom tím svůj stát ohrožovali; Anglie a Francie ustředily nám Mnichov i se všemi důsledky; poměry ve střední Evropě jsou dnes docela jiné, než byly před rokem; 8. nezáleží na tom, kolik židů se v Čechách hlásilo k národnosti německé, nýbrž na tom, nakolik se svým hospodářským vlivem stali ochotnými nástroji germanisace; to jest historický fakt, který nelze popřít; 9. rozejdete-li se odtud do cizích zemí, mluvíte o nás spravedlivě vzpomeňte na celou minulost, a v přítomnosti rozlišujte přesně, co skutečně patří na naše konto; nezapomínejte, že jsme nyní národem, který těžce, nejtěžší se všech národů na světě bojuje o své bytí; kdybyste, až se dostanete ven, náš národ pomlouvali a kdyby to mělo mít vliv na hospodářské styky mezi námi a některými zeměmi, jistě byste udělali nejhorší, co můžete, pro řešení židovské otázky u nás; 10. snad mluvíme více rozumově než citově; ale bože, vždyť my se nyní daleko spíše můžeme spasit, budeme-li poslouchat chladného rozumu, než se poddávat citům; snad si tedy vsuktu až příliš zvykám na rozumový způsob; ale to je trening, jakého ještě dlouho budeme potřebovat.

—fp—

City a politika. Jsme opravdu už unaveni opakováním, že mezi pouhým citěním a provozováním politiky jest rozdíl, který není dovoleno zanedbat. Pokud jde o city, tu bychom se s Vámi shodli. Rozdíl je mezi námi v tom, do jaké míry chceme připustit, aby city ovládaly praktickou politiku. Národ se nesmí uvést do nebezpečí ani tím, že se dá unést bouřlivostí citů. V určitých kritických chvílích musí vládnout rozum, chladný cit. Neboť cesta do pekla nebývá vždy dlážděná jen dobrými úmysly; někdy také nedosti ovládanými city. Mělo-li by vybouření našich citů vésti k stavu, ve kterém by pak naše city byly ještě více zraňovány, to nemůžeme uznati za něco prospěšného. — Pokud se pak týká toho, máte-li nám či nemáte důvěřovati, v tom Vám ovšem nemůžeme nakazovati: to jest věc Vaší volby. Dojdete-li k přesvědčení, že se ve svém psaní řídíme něčím jiným než obecným prospěchem, pak ovšem důvěru ztratíte — a zároveň nám ukrivdíte. Jako Vy si děláte diagnosu našeho případu, děláme my si diagnosu o Vás: docela primitivně věříte, že už pouhé projevoování citů se rovná provozování politiky. Proti tomu jsme mnohokrát polemisovali, ne teprve teď, ale po celých patnáct let, co tento časopis vychází.

»Padlé bašty«. Ptáte se, proč neuveřejníme také nějakou kapitolu z knihy »Fallen Bastions« od G. E. R. Gedye, která je ještě dramatictější vyličením střeoevropských událostí, než Morellova kniha »Viděl jsem ukřižování«. S tou dramatictostí máte pravdu, ale ta kniha je psána s větší vášní, než by sneslo naše nynější ovzduší a naše tiskové poměry. Musíme si zvykat na stravu méně kořeněnou. »The Times Literary Supplement« napsaly o knize Gedyeové: »Jeho city zasluhují sympatií a respektu. Ale kritik musí poznamenat, že by bylo lépe, aby některé stránky nebyly napsány nebo uveřejněny.« Jestliže se takto reaguje na knihu Gedyeovu i v Anglii, tím spíše pochopíte, proč z ní nemůžeme překládat.

Ill jsem, že tím vešlo něco východně cizího do našeho německého světa snů. Duch Yogy, který v sobě nenesl bezelstně zpívající přírodu, spojuje daleko spíše silou vůle své paprsky čoučkou duše v bod, až se tento vznítí, zně — »Nádherné je na věc hledět, hrozné jí být« — také toto nesmírné

slovo Budhovo zaznívalo vpravdě právě na západě; nepochopil jsem je v celém jeho významu; když jsem ovšem četl starého Goetha, bylo mi, jako by je už dávno znal, jenomže si zachoval svůj božsky plynoucí zrcadlový klid, nespustiv se do námahy.
Přel. Vladimír Holan

V sebemenším bytě získáte

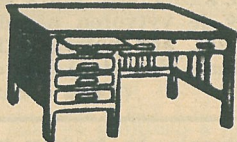
PRACOVNÍM STOLKEM

č. 310

100 cm dlouhým,
65 cm hlubokým

nástroj

POŘADKU A POHODLÍ

PRAHA II., Vodíčkova 22

Lidové vydání díla KARLA ČAPKA

Nečekaný úspěch a ohlas, který vzbudilo sešitové vydání úplného díla zemřelého Karla Čapka, svědčí nejvýmluvnějším způsobem o tom, jak i široké vrstvy čtenářů jsou si vědomy trvalých a nepomíjejících hodnot přebohatého slovesného odkazu jednoho z největších našich současných spisovatelů.

Lidové vydání díla Karla Čapka v sešitech, tištěné na dobrém diloovém papíře, jsme zahájili slavnou románovou trilogií Hordubal, Povětrou a Občejný život. Vedle knih Karla Čapka, vydaných již ve Spisech Bratří Čapků, vyjdou zde také všechny Čapkovy, v organické celky zladěné práce, nalezené v rukopisné pozůstatosti, věci rozptýlené po novinách, bibliofilních, různých publikacích, časopisech a revučích (Apokryfy, rozšířená Kritika slov, Podpovídky, Bajky, román Život a dílo skladatele Foltýna) a konečně práce, uveřejňované pod značkami atd. Odběratelé získají celé Čapkovy dílo neobyčejně levně, jak svědčí fakt, že román Hordubal, který obsáhne necelých 6 sešitů, bude státi pouhých 12.60 K. První sešit, výjimečně o 16 stranách, již vyšel, další sešity o 32 stranách po 2.20 K vycházejí pravidelně v týdenních lhůtách od 8. února t. r.

Odběratelům, kteří si nepřejí zaslání sešitů, dodáme jednotlivé knihy tohoto vydání vždy po ukončení každého svazku, a to jednoduše sbrožované za cenu, odpovídající ceně vydání v sešitech. Na každý svazek budou vydány zároveň levně původní desky.

Těm, kteří by se chtěli přihlásit k odběru tohoto vydání Čapkovy díla, ale mají již některé z Čapkových knih ve své knihovně, sdělujeme, že tato díla mohou ze své objednávky vyloučiti.

Dodáváme, že po ukončení každé knihy v sešitech nebudou jednotlivé svazky lidového vydání v prodeji. Na knižním trhu zůstane původní vydání Spisů Bratří Čapků za dosa- vadní cenu, která je značně vyšší. Zajištěte si proto včas výhody, které získávají odběratelé lidového vydání.

Lidové vydání díla Karla Čapka předplácí se takto: na sešit 1. až 5. K 8.80, s poštovným K 9.20, na každých dalších pět sešitů K 11.—, s poštovným K 11.50.

Věříme, že toto vydání, vyžadující nepatrný výdaj K 2.20 týdně, umožní zlidovění literárního odkazu tohoto spisovatele ve všech vrstvách národa.

Přihlášky přijímá a první sešit Vám zdarma dodá každý knihkupec nebo přímo nakladatelství

Fr. Borový - Praha - Bratislava

Zde odstřihněte, vložte do obálky a zašlete svému knihkupci nebo přímo nakladatelství Fr. Borový, Praha I., Národní tř. 11. Přihlašují se za odběratele

lidového vydání díla Karla Čapka

v sešitech. • Žádám za pravidelné zaslání celého díla — kromě těchto knih, které již mám:

.....
.....
Pošlete mi sešity vždy až po ukončení každého svazku. Objednávám též levně původní desky. Předplatné zaplatím složenkou — v měsíčních splátkách à Kč — za každý jednotlivý sešit hotově.*)

.....
.....
*) Co se nehodí, škrtněte.

.....
.....
Podpis a adresa.

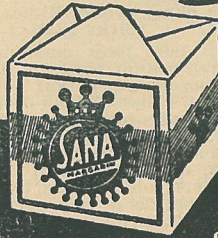
Když hrozí chřipka,
chrání Vás ANGINOLKY.
Tažte se svého lékaře.

Vše, co vyrábí SANA, je vždy jakost sama

V továrně Sana vše se leskne čistotou.

Vyrábí se zde
SANA do pečiva a
POLARIN na smažení.

Jen jakostní výrobek
může si získati
důvěry celých
generací.

SANA

Půl století
SANY
půl století chvály

*Jemné dopisní papíry,
spolehlivá zlatá plnicí pera*

KAREL KELLNER

PRAHA,

Václavské nám 25.

Nároží krásných dáreků

Dlouhá tř. 17.

poblíž Staroměstského nám.